

Årsmelding Norsk seterkultur For 2022

Budeie Stig Spånberg, Sverige. Foto: Victoria Törnquist

**NORSK
SETERKULTUR**

Seteråret 2022

Året 2022 har på mange måter vært et merkeår. Vi kom oss gjennom et par år med nedstenging og Covid19, men nye og uventede kriser hang like bak. Russland sin invasjon av Ukraina har vært et sjokk for de fleste, og vist oss hvor sårbare vi er når Europa er i politisk ubalanse. I tillegg har mange fått kjenne på effekten av Aceravtalen den forrige regjeringen inngikk. Kraft fra Norge selges ut på spotmarkedet i Europa. I Norge har strømprisene steget til værs, og dette, sammen med høyere nettleie, har rammet mange hardt.

Hvis vi snur litt på dette, og prøver å trekke ut noe som er bra, så har mange av oss blitt mer bevisst vårt eget strømforbruk og når på døgnet det er mest økonomisk å bruke strøm. Mange av oss har også begynt å tenke mer langsiktig. Hvordan lever og produserer vi mest bærekraftig her oppe i nord? Og hvordan kan vi bruke og forvalte landet vårt slik at vi bruker ressursene best mulig, uten å forringe naturen og mangfoldet som lever i den? Setra er drevet over generasjoner og det har gjerne utviklet seg et artsrikt kulturlandskap som de forvalter. Seterdrifta er en av de få produksjonene vi har som etterlater seg positive fotavtrykk i naturen. Vår tilstedeværelse bidrar til økt biologisk mangfold. Seterdrift bidrar til å ta vare på biologisk mangfold, bygningsmiljø og faste kulturminner og holder beiter, kunnskap og historier i hevd.

Det siste året har vært spesielt travelt for Norsk Seterkultur. Dette året har det vært en intens innsjutt for å få levert inn en søknad om oppføring av seterkulturen på UNESCO sin liste for immateriell kulturarv. Mange rundt oss har støttet arbeidet, både med støttebrev og økonomisk. Vi håper at flere barn og unge får oppleve seterlivet gjennom tiltakene vi har satt i gang gjennom støtten fra Sparebankstiftelsen.

I UNESCO-arbeidet har vi også blitt bedre kjent med våre svenske kolleger, og besøkt setre på hver side av grensen.

Positivt er også at flere seterbrukere nå bruker merket for beskytta betegnelse av setersmør. Det er interessant at etterspørselen fremdeles er mye større enn vi klarer å produsere. Vi håper alle som passer inn under kriteriene tar merket i bruk i 2023.

Høsten 2022 vdelte vi også i referansegruppa som skulle se på virkemidler som påvirker seterdrifta. Arbeidet ble satt i gang etter de forrige jordbruksforhandlingene, ledet av Landbruksdirektoratet sammen med Miljødirektoratet og Riksantikvaren. Resultatet ble utredningen Forslag til satsing for fortsatt seterdrift (2023).

Selv om vi opplever mye støtte til seterkulturen, var det et hardt slag for oss at vi og flere andre frivillige organisasjoner i landbruket får mindre støtte. Dette gjør den daglige driften av organisasjonen mye tyngre. Samtidig ser vi at stadig flere opplever seterdrifta som aktuell, og både NIBIO og Anno museum aktualiserer seterdrifta i forskningsprosjekt. Norsk Kulturarv ønsker å knytte Den Norske smaksskolen opp mot seterkulturen, Matnavet Mære vil samarbeide om fagdager med tema mat fra setra og Norsk Gardsost vil ha søkelys på seterdrift under Oste-VM i Trondheim høsten 2023. Alt dette gir oss driv til å fortsette arbeidet for seterkulturen.

I 2022 fikk vi ny logo. Vi håper at vi i 2023 også får opp en ny nettside med ny utforming slik at vi når enda flere der ute, og også får flere medlemmer. Det trenger vi sårt.

Mye bra arbeid er satt i gang og står foran oss i 2023, og vi ser fram til et godt nytt arbeidsår 2023!

Katharina Sparstad, daglig leder

INNHold	
STYRET 2022	3
VALGKOMITÉ HAR VÆRT:	4
STYREMØTER 2022	4
SEKRETARIAT	5
FAGSAMLING OG ÅRSMØTE 2022	5
SETERPRISEN 2022	9
MEDLEMMER	10
ØKONOMI OG ÅRSREGNSKAP	10
ÅRSRESULTAT OG BUDSJETT 2022	11
ØKONOMISKE BISTAND TIL ORGANISASJONSARBEID	12
NORSK SETERKULTUR HAR SØKT OG FÅTT STØTTE FRA	12
UNESCO REGNSKAP	12
REVISJONSRAPPORT 2022 (KOMMER)	13
NY LOGO	15
MEDIA	15
SETERBRUKAREN	15
WWW.SETERKULTUR.NO	16
FACEBOOK	16
MEDIEDEKNING	17
DEBATTINNLEGG OG PRESSEMELDINGER	20
PRESSEMELDING OM STØTTE FRA LANDBRUKSDIREKTORATET	20
	20
POLITIKK OG FORVALTNING	22
SETERTILSKUDD I AGDER	24
REFERANSEGRUPPE FOR VIRKEMIDLER FOR SETERKULTUREN	24
ENKELTSAKER	26
BREV TIL NÆRINGSKOMITEEN	27
PÅGÅENDE PROSJEKT	28
BESKYTTA BETEGNELSE FOR SETERSMØR	28
STATUS FOR UNESCO-PROSJEKTET – HVA ER GJORT I 2022	29
MØTER I UNESCO-ARBEIDET	34
STØLSDRIFT FOR BARN OG UNGE – MED STØTTE FRA SPAREBANKSTIFTELSEN	34
DEN KULTURELLE SKOLESEKKEN (DKS)	34
NORSK LEIRSKOLEFORBUND	35
SETERKURS PÅ OLESTØLEN	35
NORSK SMAKSSKOLE	35
SAMARBEID MED ANDRE ORGANISASJONER	35
VALDRES FOLKEMUSIKKARRANGEMENT/JØRN HILME-STEMNET	35
HANEN	35
NORSK GARDSOST	35
NORGES BONDELAG	36
NORSK BONDE – OG SMÅBRUKARLAG	36
NASJONALT RESSURS-SENTER FOR FJELL-LANDBRUK	36
STATSFORVALTEREN I INNLANDET - SNØGGTREFF PÅ BEITOSTØLEN	37
	37
FOU-PROSJEKT	37
FJELLBEITEPROSJEKTET	37
NIBIO/NAPTEK FØLGEFORSKING AV UNESCO-ARBEIDET	38
INTERNASJONALT SAMARBEID	38
FÖRBUNDET SVENSK FÅBODKULTUR OCH UTMARKSBRUK	38
MEDLEMSKAP I EFNCP	38
FAO – FOOD AND AGRICULTURE ORGANISATION OF THE UNITED NATIONS	38

Styret 2022

Siv Beate Eggen, leder

Siv Beate Eggen

Knut Ola B. Storbråten, nestleder

Knut Ola B. Storbråten

Inga Iversen Aasen

Inga Iversen Aasen

Kathrine Kinn

Kathrine Kinn

Representant fra TINE

Kari Sofie Asmyhr Østen

Kari Sofie Asmyhr Østen

Varamedlemmer:

1. Olav Huso

Olav Huso

2. Ole Øvrejorde

Ole Øvrejorde

3. Gro Arneng

Gro Arneng

Valgkomité har vært:

1. Ingebjørg Håvarðsrud
2. Per Sæther
3. Ove Søresand

Styremøter 2022

Norsk Seterkultur har hatt åtte styremøter: 8.02., 22.04., 25.05., 30.05., 28.09., 01.11., 20.10., og 14.12., alle på Teams.

I tillegg har arbeidsgruppa hatt ni møter i tillegg til skrive- , film- og ressursgruppemøter og møter om ny nettside.

Sekretariat

Øystein Skjæveland har vært redaktør for medlemsbladet «Seterbrukaren». Styret har gitt innspill på stoff. Daglig leder, Katharina Sparstad, har hatt alle oppdateringer på www.seterkultur.no. Oppdatering av fb er utført av daglig leder sammen med redaktør og styreleder. Daglig leder administrerer merkeordningen «Beskytta betegnelse for setersmør». Videre har hun organisert årsmøte og fagsamling i Bø i Telemark. Stillingen hennes har vært på 30 % i 2022 og leies av Valdres Natur- og Kulturpark.

Svein Løken fører regnskapet og sender ut medlemsfakturaer og purringer. Svein deltar på styremøter.

Kari Sofie Asmyhr Østen representert TINE i styret. Hun fungerer også som referent på møter.

Daglig leder Katharina Sparstad

Regnskap og medlemshåndteringsansvarlig Svein Løken

Øystein Skjæveland redaktør av Seterbrukaren

Fagsamling og årsmøte 2022

Fagsamling og årsmøte ble avholdt på Bø hotell i Telemark 26. og 27. mars. Til sammen deltok 36 personer på fagsamling og årsmøte. Samlingen hadde hovedfokus på UNESCO-arbeidet og erfaringsdeling, samt innlegg fra fylkeslederne i Norges Bondelag og Bonde- og Småbrukarlag. Vi fikk også innlegg av seterbrukere fra Telemark: Barbro Stordalen og Marianne Amundkås, Gavlesjåsstulen, Bø i Telemark.

Årsmøte Norsk Seterkultur 27.03.2022 Sted: Bø i Telemark

Før årsmøtet startet fikk vi en innledning fra Ola Hammer Langleiten fra Ur-fe via Teams.

Sak 1 Konstituering

Møteleder: Kari Sofie Østen

Referent: Inga Iversen Aasen.

To til å skrive under protokollen: Ingebjørg Håvardrud og Irene Aarbak

Sak 2 Godkjenning av sakliste og innkalling

Godkjent

Sak 3 Årsmelding

Katharina Sparstad går gjennom årsmeldinga.

Spm: hvor stort er tilskuddet fra departementet: 180.000. Katharina orienterer kort om ulike metoder for å øke tilskuddet til Norsk seterkultur.

Årsmeldinga blir godkjent av årsmøtet.

Sak 4 Regnskap

Svein Løken orienterer om årsregnskapet 2021.

Kommentar: Sparebankstiftelsen har gitt tilskudd- har dere tenkt å periodisere oversikt over år? Svein svarer: Dette er første året vi har fått tilskudd, derfor er det satt opp slik.

Årsmøtet godkjenner Regnskapet 2021.

Sak 5 Forslag til kontingent og kontingentklasser

Svein Løken la fram forslag om uendra kontingenter i 2022. Dette ble vedtatt av årsmøtet.

Satsene blir fortsatt kr 750,- for aktive seterbrukere, kr 400,- for støtte medlemmer og kr 1500,- for organisasjoner.

Sak 6 Inkomne saker

Ingen inkomne saker.

Sak 7 UNESCO – status, delprosjekt og framdrift

Irene Aarbak

J. Håvardrud

Katharina Sparstad orienterer om ulike samarbeidsland til UNESCO-søknaden; har hatt kontakt med Italia, Frankrike, Slovenia og Montenegro da det er disse som er mest lik seterkulturen i Norge.

Kommentar fra salen; Dersom Norge ikke får svar fra de andre landene før 1.mai, kan disse inkluderes senere.

Ungdomsarbeid; Spørsmål fra salen- kan enkeltsetrer få støtte. Svar: Kan få et engangstilskudd til å starte opp, og om de trenger utstyr til å gjennomføre kurs. Målet med dette er å få flest mulig barn opp på ei seter.

Kommentar fra salen; at folk kan søke og deretter rapportere tilbake til Norsk seterkultur for å fortelle hvordan det gikk.

Forslag fra Norsk Seterkultur videre; at Norsk ressurscenter for fjellandbruk kan drifte dette i fremtiden.

Kommentar fra salen; Åpen økologisk gard har et opplegg som inkluderer barn.Vi kan ta kontakt med de for å høre mer hvordan de organiserer deres opplegg for å få inspirasjon.

Norsk Seterkultur ber om å få fullmakt til å disponere midlene videre.

Godkjent.

Sak 8 Hva mener vi med en seter – konklusjon fra årsmøtet

Katharina orienterer. Ønsker tilbakemeldinger fra årsmøtet.

- Kom opp to eksempler i går; Sak fra Rogaland som ikke fikk setertilskudd, og sak fra Agder som ikke fikk setertilskudd. Katharina orienterer om forskjellige typer; kun beiting, melkeforedling, sommerfjøs vs. seter. Setra skal ligge i utmarksområde, men dyra trenger ikke beite på utmark (les innmark, kulturbeite, fellesbeite).
- Heimstøl- finnes støler som ikke har sel p.d.d. men som får setertilskudd fordi det har vært støl der tidligere.
- Foring; utmark vs. rundball.
- Melkeproduksjon er det viktigste. Ønsker seter/støl likestillt.
- Det har ikke tidligere vært stemming for og imot forskjellige forslag til hva ei seter ei. Setter spørsmålstegn til at vi må ha sel til folk.
- Mange forskjellige måter å setre på; stor melkekubesetning som har setra som en nødvendig ressurs til gårdsdrifta, og en annen måte er å dra opp med noen få kyr og kun foredler og holder kulturen i hevd. Ønske å ha en definisjon som favner forskjellig type setring.
- Tilbakemelding om at det er et høyt krav til melkeproduksjon på seter. Katharina svarer at vi har meldt inn igjen at vi ønsker å justere ned mengden igjen til 30 l.
- Hva skal definisjonen brukes til? Til råd. To forskjellige definisjoner; en til UNESCO og en til myndighetene.
- Ønske om å forandre «seterdrift er flytting av buskap HELST med melkeproduksjon.

Greve Arbakuz

J. Håvardsson

- SETERKULTUR er NOE form for melkeproduksjon. Om man ikke skal ha melkeproduksjon- må man heller jobbe for å få opp tilskuddet for utmarksbeiting.
- Viktig at definisjonen er velskrevet og at det ikke er mulig å misforstå.
- Melkeproduksjon er viktig- om vi fjerner den økes søknadene til setertilskudd med x-antall.
- Ei seter er ei seter med melkeproduksjon- det som er verneverdig.
- Vi har mange interesser, og det er mange organisasjoner som dekker forskjellige interesser- hva en Norsk seterkulturs interesse? Et mål å jobbe; må snevre inn og være litt spesifikke.
- Kunnskapen om div aktiviteter på setra som ønskes å beskytte. Det må være en levende kultur i det vi skal beskytte.
- Forslag; Seterdrift er flytting av buskap med melkeproduksjon til utmarksområde med bygninger til folk og fe knytta til drifta. Eller; Seterdrift er flytting av buskap med melkeproduksjon til utmarksområde med bygninger knytta til drifta.

Kan Norsk Seterkultur jobbe videre med definisjonen ut ifra dette? Ja.

Sak 9 Aktivitetsplan for 2022

Knut Ola Storbråten orienterer.

Planlegger tur til Nord-Norge for å nå de seterbrukerne som er der oppe.

Ny logo er under utarbeiding.

Spm: Skal Norsk seerkultur ha stand på Dyrsku'n i år? Kan presentere UNESCO- og smørprosjektet.

Lokkeseminaret må flyttes pga kollisjon.

Kommentar til arbeidsplan:

Avventer TikTok og prioriterer Instagram i første omgang.

Sak 10 Budsjett

Svein Løken orienterte.

Budsjettet godkjennes av årsmøtet med forbehold om at styrehonorarene endres i budsjett.

Sak 11 Valg av styre, vara, revisorer og valgkomite, setting av honorar

20 stemmeberettigede til stede.

Navn	Verv	På valg	Valgkomiteen foreslår
Siv Beate Eggen	Leder	2022	Siv Beate Eggen
Knut Ola Storbråten	medlem	2023	
Inga Iversen Aasen	medlem	2023	
Ove Sørestrand	medlem	2022	Kathrine Kinn
Kari Sofie Asmyhr Østen, TINE	medlem	2022	Kari Sofie Asmyhr Østen

Irene Aarbråten

J. Hivrandrud

Irene Wik Aarbakk, Åmotsdal	1. vara	2022	Olav Huso
Ole Øvrejordet, Hovet	2. vara	2022	Gjenvalg
Gro Arneng, Øystre Slidre	3. vara	2022	Gjenvalg
Hans Bondal	LVK leder	2022	Ingebjørg Håvardrud
Ingebjørg Håvardrud	LVK nestleder	2023	Per Sæther
Per Sæther	LVK medlem	2024	Ove Sørestrand
Berit Jeanne Brun	Revisor	2022	Berit Jeanne Brun
Kristian Ekre	Revisor	2022	Kristian Ekre

Styret konstituerer nestleder.

Valgkomiteen orienterer om at det bør økes godtgjørelser til leder og nestleder, inntil Unescosøknaden er innlevert for deretter å ta nytt standpunkt.

Dette godkjennes av årsmøtet.

Honorar for 2022:

Leder: 40 000,-

Nestleder: 20 000,-

Fysiske møter: 1500,- per dag

Digitale møter med varighet over 1. time: 500,-

Sak 12 Årsmøte 2023

Styret har forslag om Oppdal 17-19 mars 2023.

Årsmøtet godkjenner dette.

2.12.22

INGEBJØRG HÅVARDRUD

Seterprisen 2022

Seterprisen 2022 ble delt ut på fagsamlinga i Bø i Telemark 26.03.2022 til Ingebjørg Håvardrud på Håvardrudsetra etter oppfordring fra hyttefolket i området.

Ingebjørg Håvardrud på Håvardrudsetra fikk seterprisen for seterdrift med formidling og alliansebygging.

Medlemmer

Pr 31.12.2022 var det 427 medlemmer i Norsk Seterkultur. Pr 01.01.2022 var det 444, en netto nedgang på 17 medlemmer. Nedgangen gjenspeiler antagelig nedgangen i seterdrifta, men samtidig har vi ikke mer enn ca. 160 aktive seterbrukere som medlemmer. Derfor er det et stort potensialt å rekruttere flere seterbrukere som medlemmer.

Økonomi og årsregnskap

Hovedtall: Det økonomiske resultatet for 2022 ga et samlet overskudd på kr 185.464,- for Norsk Seterkultur. Dette gjelder vanlig lagsdrift. Kontingentinntgangen var budsjettert til kr 185,000,- og var rekordstor på kr 195800,-.

Unesco prosjektet ga et underskudd på kr 148.253,-. Her er det meste finansiert med eksterne tilskudd. Underskuddet skyldes at det ikke er anmodet tilsvarende beløp utbetalt.

Årsresultat og budsjett 2022

006 Norsk Seterkultur

NO 879 270 642

Periode: Jan - Des 2022

Avdeling: 70-75

Prosjekt: 0-99999

Kontnr: 1000-8999

Resultatbudsjett avd. 70 Norsk seterkultur

Konto	Regnskap i fjor	Regnskap i år	Budsjett i år	Avvik i kr	Indeks
DRIFTSINNEKTER					
3000 Salg bøker	0	1 440	0	1 440	-
3005 Salg Setersmør på NSK Mpps	0	41 763	0	41 763	-
3010 Gebyr setersmør	1 200	600	1 500	-900	40,0
3100 Medlemskontingent Aktiv seterbruker	97 600	104 400	100 000	4 400	104,4
3101 Medlemskontingent Støttemedlem	78 400	85 400	80 000	5 400	106,7
3102 Medlemskontingent Organisasjon/Institusj	3 000	6 000	5 000	1 000	120,0
3110 ANNONSEINNEKTER	8 000	6 500	10 000	-3 500	65,0
3120 DELTAGERAVGIFT SETERKONFERANSE	-1 000	0	75 000	-75 000	0,0
3121 Tilskudd seterkonferansen	0	40 000	40 000	0	100,0
Salgsinntekter varer/tjenester	187 200	286 103	311 500	-25 397	91,8
3440 Spesielt off. tilskudd for tjenester	180 000	180 000	180 000	0	100,0
3461 Sponsing VNK	0	40 000	40 000	0	100,0
Offentlig tilskudd	180 000	220 000	220 000	0	100,0
3900 Annen driftsrelatert inntekt	12 172	10 800	5 000	5 800	216,0
Andre inntekter	12 172	10 800	5 000	5 800	216,0
Sum driftsinntekter	379 372	516 903	536 500	-19 597	96,3
DRIFTSKOSTNADER					
4000 Setersmør	0	51 014	0	51 014	-
Forbruk av innkjøpte råvarer etc.	0	51 014	0	51 014	-
5000 Lønn Leder	25 000	25 000	25 000	0	100,0
5001 Lønn Redaktør	71 500	71 500	71 500	0	100,0
5003 Lønn redaktør overf Unesco	-23 400	-23 400	-23 400	0	100,0
5010 Feriepenger	7 293	7 293	7 293	0	100,0
5330 Godtgjørelse til styre	25 500	55 150	40 000	15 150	137,9
5331 Godtgjørelse styre overfprosjekt	-9 500	-43 250	-20 000	-23 250	216,3
Lønninger, ferielønn og honorarer	96 393	92 293	100 393	-8 100	91,9
6301 SETERKONFERANSE	0	0	140 000	-140 000	0,0
6305 Formidlings og holdningsskapende arbeid	2 581	9 700	10 000	-300	97,0
6306 Merkeprosjekt	11 464	0	5 000	-5 000	0,0
6705 Honorar Regnskap/Medlemslister	28 350	28 125	30 000	-1 875	93,7
6706 Regnskap overfprosjekt	-14 175	-14 063	-15 000	938	93,8
6720 Sekretariat	75 000	75 000	75 000	0	100,0
6721 Sekretariat sponset VNK	0	40 000	40 000	0	100,0
6722 Sekretariat overf Unesco	-22 500	-22 500	-22 500	0	100,0
6810 Web, kostnader internettside	3 127	6 689	4 000	2 689	167,2
6811 Lisens Lønnsprogran	975	1 414	1 000	414	141,4
6815 TRYKKING SETERBRUKEREN	31 893	31 817	40 000	-8 184	79,5
6816 Trykking Seterbrukeren overf Unesco	-10 000	-10 340	-13 000	2 660	79,5
6840 Aviser, tidsskrifter, bøker o.l.	1 659	2 818	2 000	818	140,9
6860 Møte, kurs, oppdatering o.l.	2 275	0	2 000	-2 000	0,0
6940 Porto, UTSENDELSE SETERBRUKEREN	18 065	15 078	20 000	-4 922	75,4
6941 PORTO	0	1 140	1 000	140	114,0
6942 Porto Seterbrukeren overf Unesco	-6 000	-4 523	-6 000	1 477	75,4

Resultatbudsjett avd. 70 Norsk seterkultur

Konto	Regnskap i fjor	Regnskap i år	Budsjett i år	Avvik i kr	Indeks
7100 Bilgodtgjørelse, oppgavepliktig	4 883	18 493	1 000	17 493	1 849,3
7101 Bilgodtgjørelse overf prosjekt	0	-9 892	0	-9 892	-
7140 Reis utgifter styremøter, årsmøter	9 917	18 036	25 000	-6 964	72,1
7141 Overnatting og opphold, møter	0	0	0	0	-
7142 Reis utgifter overf prosjekt	0	-14 668	-8 000	-6 668	183,3
7320 Reklamekostnad	2 581	7 500	5 000	2 500	150,0
7340 STØTTE/GAVER	0	6 955	5 000	1 955	139,1
7740 Øredifferanse	0	0	0	0	-
7770 Bank- og kortgebyrer	396	1 345	0	1 345	-
7790 Annen kostnad	562	106	0	106	-
Andre innkjøps-,tilvirkn. kostn. etc	141 053	188 231	341 500	-153 269	55,1
Sum driftskostnader	237 446	331 538	441 893	-110 355	75,0
Driftsresultat	141 926	185 366	94 607	90 759	195,9
8050 Annen renteinntekt	0	98	0	98	-
Finansinntekter	0	98	0	98	-
Avdelingsres ultat	141 926	185 464	94 607	90 857	196,0

Økonomiske bistand til organisasjonsarbeid

Norsk Seterkultur har søkt og fått støtte fra

- Landbruks- og Matdepartementet (støtte til frivillige organisasjoner i landbruket). Tilskuddet for 2022 var kr 180.000,- og går fra statsbudsjettet. Det er søkt og bevilget midler for 2023, støtten for 2023 ble redusert til kr 163.000,-
- Det er søkt og gitt avslag på støtte til fagsamling og årsmøte fordi ingen av fylkeskommunene prioriterer å bruke BU-midler til fagsamlinger lenger.

UNESCO regnskap

Det er til sammen gitt kr 5.395.000,- til UNESCO-arbeidet. Det ble også søkt Unescokommisjonen om utlyste midler til prosjekt som jobber søknad om oppføring på UNESCO-lista for immateriell kulturarv, med avslag.

Landbruksdirektoratet, kompetanse og utvikling	1000000	1000000,00
Hedmark landbruksselskap	200000	200000
Norges vel	30000	30000
Trøndelag kompetansemidler, fagsamling (fjellmidler)	100000	100000,00
Olav Thon	700000	0,00
Sparebank 2	2355000	2355000,00
Erasmus	60000	60000,00
Sør-Trøndelag Landbruksselskap	10000	10000,00
Unescokommisjonen	300000	0,00
Totalt	5855000	5395000,00

Resultatbudsjett avd. 75 Unesco prosjekt

Konto	Regnskap i fjor	Regnskap i år	Budsjett i år	Avvik i kr	Indeks
DRIFTSINNEKTER					
3120 Deltageravgift Seterkonferanse	191 110	17 970	25 000	-7 030	71,9
Salgsinntekter varer/tjenester	191 110	17 970	25 000	-7 030	71,9
3460 Støtte Unesco	1 355 000	1 124 000	1 650 000	-526 000	68,1
3461 Sponsing VNK Unesco	41 634	0	0	0	-
3465 Støtte Erasmus +	0	485 136	0	485 136	-
3470 Anno Muesum Sponsing Unesco	40 000	0	0	0	-
3480 Egenandel NSK Reise, honorar mm	0	0	107 900	-107 900	0,0
Offentlig tilskudd	1 436 634	1 609 136	1 757 900	-148 764	91,5
Sum driftsinntekter	1 627 744	1 627 106	1 782 900	-155 794	91,3
DRIFTSKOSTNADER					
4501 Innkjøp av tjenester	0	0	500 000	-500 000	0,0
4510 Unesco søknad Administrasjon	36 675	0	50 000	-50 000	0,0
4512 VNK Diverse	0	0	100 000	-100 000	0,0
4513 Anno Museum v/Knut Ola	0	76 050	100 000	-23 950	76,0
4514 Siv Beate Lønn + fakturering	0	32 100	75 000	-42 900	42,8
4515 Unesco Dugnad og Egeninnsats	0	49 413	0	49 413	-
4520 Unesco-Fagdager og seltersamlinger	391 608	79 841	75 000	4 841	106,5
4525 Unesco Film	57 750	125 000	0	125 000	-
4530 Unesco -møter og konferanser	0	2 000	0	2 000	-
4535 Unesco-Prosjektledelse	1 118 856	461 558	830 000	-368 442	55,6
4545 Unesco Styringsgruppe	125 634	24 560	50 000	-25 441	49,1
4555 Unesco Utenlandssamarbeid	0	1 107	0	1 107	-
4560 Erasmus +	0	297 261	0	297 261	-
4565 Sparebanksiftelsen	0	626 450	0	626 450	-
Forbruk av innkjøpte råvarer etc.	1 730 523	1 775 339	1 780 000	-4 661	99,7
7770 Bank- og kortgebyrer	0	20	0	20	-
Andre innkjøps-,tilvirkn. kostn. etc	0	20	0	20	-
Sum driftskostnader	1 730 523	1 775 359	1 780 000	-4 641	99,7
Driftsresultat	-102 779	-148 253	2 900	-151 153	-5 112,2
Avde lingsresultat	-102 779	-148 253	2 900	-151 153	-5 112,2

REVISJONSRAPPORT 2022

FOR

NORSK SETERKULTUR

REGNSKAPET FOR NORSK SETERKULTUR FOR 2022 ER FØRT AV SVEIN LØKEN. ALLE BILAG OG BANKUTSKRIFTER ER FRAMLagt FOR REVISORENE. ALLE REGNSKAPSBILAG ER KONTROLLERT, OG VI KAN IKKE SE AT REGNSKAPET INNEHOLDER VESENTLIGE FEIL ELLER MANGLER. BANKKONTO NR. 2367.20.51169 TILHØRENDE NORSK SETERKULTUR HAR PR. 31.12.2022 INNESTÅENDE KR. 602.604,50, OG PÅ SKATTETREKKS KONTO 2320.22.19446 KR 10.164,00. DETTE STEMMEr MED REGNSKAP OG BANKUTSKRIFTER. REGNSKAPET ER AVSLUTTET MED ET OVERSKUDD PÅ KR 37.211,- FOR 2022 OG EGENKAPITAL PR. 31.12.2022 PÅ KR. 402.808,-

HOVEDREGNSKAPET VISER ET OVERSKUDD PÅ KR. 185.463,62 FOR 2022, PROSJEKTREGNSKAPET ET UNDERSKUDD PÅ KR. 148.253,-. DETTE UNDERSKUDDET ER DETTE REGNSKAPSÅRET FINANSIERT AV NORSK SETERKULTUR SIN HOVEDVIRKSOMHET, DET VISER AT ØKONOMIEN I NORSK SETERKULTUR ER GOD. DET ER BRA, FORDI DET ER VELDIG VIKTIG AT UNESCO-PROSJEKTET BLIR FULLFØRT.

VI MENER AT REGNSKAPET GIR ET KORREKT BILDE AV VIRKSOMHETEN I NORSK SETERKULTUR, OG AT REGNSKAPET GIR ET GODT FUNDAMENT FOR VIDERE DRIFT AV LAGET.

REGNSKAPET ANBEFALES GODKJENT.

VÅGÅ/TVERRBYGDA, 7.MARS 2023.

BERTI JEANNE BRUN
REVISOR

KRISTIAN EKRE
REVISOR

Ny logo

Norsk seterkultur fikk ny logo i 2022. Logoen er utarbeida av Valdres Natur- og Kulturpark ved Henning Wangsnes. Logoen har utgangspunkt i blomsten snøsøte. Snøsøte er en karakteristisk beiteplante i litt kalkrike stølsområder. Den er svært vår for gjengroing, og forsvinner fort når beitingen opphører. Blomsten er litt spesiell fordi den lukker blomsterbladene når det er overskyet. Den blir også kalt *Kristi blå auge*. Logoen kan brukes i ulike varianter. Den er blå som fargen i blomsten, men kan også brukes i svart og hvitt på farget bakgrunn.

SKREVET AV
Siri Birkeland
UNIVERSITETET I OSLO

Beskrivelse

Arten blir 3-20 centimeter høy og har blomster med intens blåfargede kronblader. Blomstene sitter enkeltvis på lange blomsterskaft og springer ut i solskinn. Bladene er elliptiske og smale. Snøsøte vokser på relativt tørr, åpen og baserik grunn i fjellet, som for eksempel i hei, beitemark og på setervoller.

Utbredelse

Snøsøte finnes på begge sider av Atlanterhavet og i Arktis. I Norge er den vanlig i fjellet i hele landet.

Systematikk

Taksonomisk nivå :	Norsk navn :	Latinsk navn :
Rike	Planteriket	Plantae
Rekke	Dekkkfrøete blomsterplanter	Magnoliophyta
Klasse	Tofrøbladete blomsterplanter	Eudicots
Orden	Søteordenen	Gentianales
Familie	Søterotfamilien	Gentianaceae
Slekt	Storsøteslekta	<i>Gentiana</i>
Art	Snøsøte	<i>Gentiana nivalis</i>

Snøsøte

Bo Mossberg.

**NORSK
SETERKULTUR**

**NORSK
SETERKULTUR**

**NORSK
SETERKULTUR**

**NORSK
SETERKULTUR**

Media

Seterbrukaren

Det er gitt ut tre medlemsnummer i 2022. Medlemsbladet kom i mars, juni og desember. Øystein Skjæveland har vært redaktør bladet. Bladet har publisert et mangfold av stoff med relevans og aktualitet for seterbrukere og andre interesserte.

www.seterkultur.no

Nettsida, ved daglig leder, har produsert og delt aktuelt stoff. I 2022 ble det lagt ut 14 saker. Annonsesiden på «ledig-søker jobb» er aktivt brukt, men mange får ikke lagt ut, selv om de ber om hjelp.

Facebook

Facebook-siden til Norsk Seterkultur har pr 31.12.2022 5599 følgere. Facebook deler egne og andres setersaker og blir i hovedsak oppdatert av daglig leder, men styreleder og redaktør har også tilgang.

[Norsk seterkultur](https://www.facebook.com/norskseterkultur)

Profesjonelt dashboard

Oversikt

Innsikt

Startside

Siden din

Innlegg

Publikum

Utvid publikummet ditt

Annonsesenter

Inviter venner til å følge

Dine verktøy

Inspirasjonssenter

Arrangementer

Sideoversikt

Siste 28 dager

Følgere: 5 599

Rekkevidde for innlegg

5 488

Innleggsengasjement

1 632

Nye følgere

11

[Se detaljer](#)

Toppinnlegg

[Se alle](#)

De siste 28 dagene

Frem dette innlegget for å nå opptil 157 flere personer for hver NOK 70 du bruker.

Litt folkeopplysning

Publisert av Katharina Sparstad · 19. januar kl. 12:45

Eksponeringer av innlegg
4 099

Rekkevidde for innlegg
4 099

Innleggsengasjement
500

[Se innsikt](#)

[Frem innlegg](#)

Mediedekning

Styreleder Siv Beate Eggen i Trønderavisa om UNESCO-arbeidet:

20 HELG

Lørdag 13. august 2022

TRØNDER-AVISA

TA SOMMER

Trønder-Avisa er levende engasjert i den nordtrønderske sommeren.

Har du tips til gode saker og reportasjer? Send oss en mail, gjerne med bilder og/eller video.

TIPS OSS: REDAKSJONEN@T-A.NO

Siv Beate Eggen (64) kjemper for å bevare den norske seterkulturen

En kulturskolelærer i Snåsa står sentralt i arbeidet med å få plassert seterkulturen i Norge og Sverige på Unescos verdensarvliste.

TEKST & FOTO: SVEINUNG UDDU YSTAD

Det er tidlig morgen og allerede full aktivitet i det vesle fjøset på Eggseteet i Snåsa. De fire utvalgte melkeskyne på bruket må melkes både morgen og kveld. Arbeidsdagen starter normalt i sju-åtte timer, og er vanligvis ikke over før dyrene har fått kveldstøtlet. I løpet av dagen skal det melkes, vaskes, ryddes, ystes, kokes og serveres.

- Det går i ott. Men man lærer seg å ta litt pauser underveis, forklarer Siv Beate Eggen (64), iført skaut og blått forkle i plast.

Selv om vi er langt oppe i fjellheimen er det strenge krav for hygiene inne i ysteriet på setra. Her produseres ost, rømme og smør. To store oster løver dag. Eller fire små. Melka pumpes direkte fra juret på kua og opp i ysterkølet. Ferskere kan det ikke bli.

- Det merkes på smaken.

Til daglig jobber hun på kulturskolen i Snåsa. Ektemannen Ole Morten Eggen har hovedansvaret for drifta på gården.

- Dette er ikke noe jeg gjør for min egen del. Det viktigste er samfunnsverdien, forklarer Eggen.

Nesten hver sommer i snart 25 år har 64-åringen vært budsje på familietoa i Snåsafjellet. Da familien tok opp igjen setertradisjonen i 1998 etter fire tåle uten drift var det starten på et arbeid som har blitt en stor lidenskap for firebarnsmoren fra Sørbygda i Snåsa. Ikke minst gjelder det interessen for ysting, noe hun prøver å drive med inn mellom alle andre arbeidsoppgaver hele året.

- Jeg lærer stadig. Det er gøy å eksperimentere med flere typer oster, for eksempel blåmuggost, forteller Eggen, som deltar på kurs og samlinger i ystermiljøet for å lære mer.

Selv om Eggseteet hører til mennens slekt, var det tilfeldigvis hennes mor som var den siste budsje som jobbet på setra før drifta ble lagt ned. Hun fant tidlig ut det var lite skriftlig materiale om hvordan seterdrift skal gjøres. Kunnskapen gikk fra munn til munn, fra gommasjon til gommasjon.

- Det seterdrifta ut forsvinner også verdifull kunnskap om vår egen historie, fastslår hun.

- Det erfarer hun også selv da seterdrifta skulle bygges opp igjen.

- Den lokale kunnskapen var borte. Vi har vært nødt til å hente

inn oppdrifter og kunnskap fra hele landet.

Nytt fjes med konsertlokale

I løpet av årene har familien gjenoppbygd den gamle seterstua, bygd nytt hus for søvning av gjeater og ikke minst nytt seterfjes med eget ysteri og eget foseamlingskale i andre etasje.

- Det å ta vare på setertradisjonen handler selvsagt om å ta vare på gamle tradisjoner og kunnskap, samtidig som vi prøver å utvikle oss videre. Det gjelder både det vi produserer i ysteriet og hva vi fyller setra med av aktiviteter gjennom sommeren, forklarer hun.

I Snåsa var det i sommer drift på sju seterbruk, blant annet Hølsingsetra i Roktdalen, Dravlamsetra og Bisdalvolden like ovenfor Vegset. Felles for alle er at det setre som er rottablert og bygd opp opp på nytt. Men antallet aktive bruk gle ned.

- Det har ikke minst sammenheng med at har blitt færre melkebruk i bygda, forklarer Eggen.

Vinterfor for mennesker og dyr

Seterdrifta var tradisjonelt en viktig del av drifta av gårdsbruk rundt om i hele Norge, for å sikre vinterfor både for folk og fe. Melk ble ►

STERKULTUR: - Dette er ikke noe jeg gjør for min egen del. Det vi

«Dor seterdrifta ut forsvinner også verdifull kunnskap om vår egen historie.»

SIV BEATE EGGEN

UNESCO-arbeidet ble også dekket av Fortidsminneforeningen:

ARBEIDER FOR Å BEVARE OG
LØFTE FRAM STØLSKULTUREN

KUNNSKAPEN I STØLSLANDSKAPET

«Seterdriften er en like sentral del av norsk kulturarv som stavkirkene, bergkunsten og trehusbebyggelsen i Røros», heiter det på heimesidene til organisasjonen Norsk Seterkultur. Katharina Sparstad er dagleg leiar, og blant drivkreftene bak arbeidet med å få seterkulturen i Norge og Sverige ført opp på UNESCO sin verdsarvliste over immateriell kulturarv.

Tekst og foto: Nina Espeseth Granbrekk, leder for Verne-Vela lokalag i Fortidsminneforeningen

Sidan 1996 har Katharina Sparstad drita sausen i Sønddalen i Vang i Valdres. Her vidarelever ho kunnskap om den daglege drifta som tanta til far hennar, Olga Sparstad, forvalta for henne.

For kvart år eg driv her, kjennes det meir og meir viktig. Her er det kroppen min og veden, i tillegg til sola, klorofyllet og beitedyra, som er energikjeldene, seier Katharina, som er opptatt av ressurs- og bekeftingsperspektivet i stølsdrifta. Her fins nemleg ingen dur frå aggregat verken

til mjølkning eller foredling. Den gamle pelsen med ringomn og ostebua i selet (seterhuset) er med på å legge tilhøva til rette for seterdrift utan straum.

FUNKSJONELLE KULTURMILJØ

Husa og kulturmiljøet her er forma gjennom generasjonar, nettopp for denne drifta. Mellom anna er den gamle uisolerte ostebua bevar.

«Ostebua gjev oss perfekt klima for lagring av ost. Derfor er det eit bevisst val å ikkje isolere. Det ville vorte eit dårlegare

klima for dei gode mikroorganismene, kan Katharina fortelja.

Steinloftet skal vera oppført på 1930-talet. Før det tok budetia kyme inn i selet etter tur, og mjølka dei der. Katharina viser oss kvar det vart bundne fast til ein ring i veggom, noko som også er eit spor etter tidlegare drift. Solide steinmurar og steingjerder er elles ein del av kulturmiljøet her, saman med sel, fjøs og løer.

«Kulturmiljøa fortel historier, og vi kan lære mykje av dei fysiske kulturmiljøa. Alle har hatt, og mange har framleis ein funksjon. Samstundes er det viktig å byggj og innretningar fungerer for oss i dag også, slik at stølsdrifta kan leve vidare, poengterer Katharina Sparstad.

Det har skjedd få synlege endringar på Sparstadstølen etter at den fjerde budetia ga seg på 1960-talet. Men i 2021–2022 har løa nede på jorden vorte bygd om til overnatningshus, med utleide som tilbygg. Her er det mogleg å leie overnatting for dei som vil oppleve stølslivet på nært hald.

TRUGA KULTURARV

Sparstadstølen er ein av seks stølar i ei liten stølsrend, som utgjer eit kompakt og serprege kulturmiljø i den vakre Sønddalen, på nordsida av Vangsenja. Det er berre Sparstadstølen som blir drita som støl, noko som illustrerer utviklinga i landet generelt. Ifølgje *Seterkulturens mending 2019*, utarbeida av Allansen ny landbrukspolitikk, var det i 2019 litt under 900 setre i bruk, under halvparten av talet i år 2000. Rundt år 1900 var

KRAFTIGE STEINGJERDE er ein framtrjedende del av kulturmiljøet rundt Sparstadstølen.

Natharina Fries sett sommarunivers på Sparstadstølen.

KATHARINA DEMONSTRERER KORLEIS målinga på dora inn til ostebua har vorte slette etter at budetiane alltid har hatt noko i hændene når dei har opna ho.

det 100 000. På heimesidene til Norsk seterkultur kan vi lesa at 40 prosent av seterbrukarane vurderer å slutte, eller er usikre på om dei vil drive seter i framtida, ifølgje ein spørjeundersøking gjort av ACFR-analyse i 2020.

For oss som oppheldt oss i fellet i dag, er stølslandskapet av stor verdi for sjølv opplevinga sin del. Med bygningstilgjeng og kulturlandskap som kan gje oss kunnskap om historia og menneska som har brukt utmarksressursane for oss, og dyr på beite som held landskapet oppe og variert, blir fjelltenn rikare. Valdres er den regionen i landet med flest stølar i bruk, og vi har derfor framleis moglegheit til å få slike opplevingar. Men kulturen heng i ein tynn tråd, og kunnskapen som trengst er i ferd med å gå tapt. Derfor jobbar Norsk Seterkultur, saman med Svensk Fåbødkultur, på spreng i desse dagar for å ferdiggjere alt som skal til i ein UNESCO-nominasjon.

ERFARING, KUNNSKAP OG HANDLING Utan drifta og bruken av stolane, grot landskaps, kulturmiljøa og beite-

DEN GAMLE LØA har vorte innreia til overnatting. Arkitekt for ombygginga er Ingrid Kvisset.

KVITOSTEN DRYPP AV seg myse. Forma, som har ei rose, har vore i bruk i generasjonar.

KINNING AV SMØR er ein del av kvardagsarbeidet på stølen.

OSTEBUA I SELET hjå Katharina Sparstad er bevar, med perfekte tilhøve for lagring av ost.

Pressedekning av seteropplegg ved Brennabu Leirskole
 Brennabu leirskole fikk støtte til å utvikle seteropplegg for leirskolene:

SEPARERING: Brennabu leirskole på Vaset er tatt ut som pilot i Norsk Seterkultur sitt prosjekt med å formidle seterkulturen til barn og unge. På leirskolen får elevene blant annet være med på å separere melk.

BEVISSTGJØRING: Ikke bare lærer elevene om seterkulturen, de lærer også om foredling av melk og hvordan smør og rømme blir til. Her blir smør kinna i kinnemaskina som leirskolen har kjøpt inn.

EKSOTISK: Leirskolen har så langt fått gode tilbakemeldinger på seteraktivitetene. Så langt har hver aktivitet vært fullbooka og elevene engasjerer seg og stiller mye spørsmål, forteller flere av lærerne ved leirskolen.

Formidler seterkulturen til flere tusen barn og unge: – Unik mulighet

Tre kalver, melk rett fra kua, ei kinne og en separator skal gi flere tusen leirskoleelever et innblikk i norsk seterkultur.

STINE BÆKKELIEN
 stine@avis-a- Valdres.no

VASET: – Kalvene her er veldig søte, sier klassevenninnene Isabell, Emma, Ellinora og Sarita fra Sky skole i Larvik.

Førrige uke var de på leirskole på Brennabu på Vaset. Der fikk de et innblikk i norsk seterkultur da de fikk være med på å separere melk, og lage smør og rømme.

Brennabu leirskole er nemlig tatt ut som en pilot, eller en test-leirskole, for Norsk Seterkultur sitt prosjekt med å formidle stølskulturen til barn og unge.

– Det var veldig gøy å lage smør og rømme. Vi bruker bare å kjøpe det på butikken, så det var gøy å lage det selv, sier klassevenninnene fra Larvik.

Unik mulighet

Det at Brennabu ligger nærmest midt i stølsriket med kort vei til flere aktive støler, er noe av utgangspunktet for at de ville være med på prosjektet, forteller rektor ved leirskolen, Jon Terje Rying.

– Seterkulturen er på vei til å dø ut. Her på Brennabu har vi mellom 3.000 og 4.000 elever fra det sentrale østlandsområdet i løpet av et år, og det ser vi på som en unik mulighet til å kunne formidle seterkulturen, sier han.

– Som en leirskole midt i stølsriket, som kanskje er et av de viktigste stølsområdene i hele Norge, så synes vi jo det er viktig å formidle seterkulturen, sier Rying.

I tillegg til å formidle seterkulturen, er de med på å bevisstgjøre hvor maten kommer fra.

– Bare det å vite hvor fløta kommer fra, eller hvordan røm-

KOS: De tre kalvene på Brennabu er populære blant elevene og får mye kos.

FOTO: STINE BÆKKELIEN

ma vi spiser til tacoen blir til, er det ikke så mange som er klar over. Heller ikke det at de to produktene kommer fra samme råvare, sier Rying.

Låner ut kalver

I vår begynte leirskolen forsiktig med prosjektet, da de tok med elevene på en sykkeltur fra Vaset til Lsjordetstølen ved Rensenn.

– Da fikk elevene se en ordentlig støl og hvordan den drives, forteller Rying.

Etter sommerferien har leirskolen utvikla seg. De har ikke etablert en støl, men de har fått både tre kalver på leirskolen og kjøpt inn kinne og separator.

I tillegg har også leirskolelejerne gått på kurs hos Kathrin Aslaksby som driver Olestølen Mikroysteri.

Dyra på leirskolen, og melka

som separeres, er det rektoren selv som ordnet med. Han er nemlig bonde ved siden av jobben som leirskolerektor, og har lånt ut tre kalver til stor glede for elevene.

– Det er mest fordi det er praktisk. Vi kunne gått inn i et samarbeid med en hvilken som helst melkeprodusent i Røm, men jeg er i faset og melker om morgenen lell, sier Rying.

Han forteller at elevene stiller mye spørsmål rundt seterkulturen, spesielt i møte med dyra. – Det er mye spørsmål rundt kalvene, hva som skjer med kalvene, hvor mora er eller om er mora død, sier han.

– Viktig

Leirskolen på Vaset har fått midler fra Norsk Seterkultur til å formidle stølstradisjoner.

Midlene og prosjektet kom i

gang etter at Norsk Seterkultur fikk 2,3 millioner kroner av Sparebankstiftelsen til nettopp det å knytte flere barn og unge til seterlivet.

Katharina Sparstad, daglig leder i Norsk seterkultur, forteller at de har som mål at alle barn, en eller annen gang i løpet av livet, skal ha opplevd en seter.

– Det er viktig at flest mulig barn får vite om og får tilgang til seterkulturen i en eller annen form. På Brennabu blir elevene involvert da de har både melk, kinne og fasiliteter rundt, sier Sparstad.

– Det er viktig å forstå at det er en veldig kort linje fra jord til bord. Kua kommer med melk, melk blir til rømme og smør. Det er lett å forstå sammenhengen når man ser det slik, sier hun.

Brennabu er nå en test-leir-

UNIK: Leirskolen på Vaset ligger i umiddelbar nærhet til aktive støler, samtidig som de har flere tusen elever innom skolen i løpet av et skoleår. Det setter leirskolen i en unik posisjon til å kunne formidle den norske seterkulturen, mener rektor ved leirskolen, Jon Terje Rying.

skole, og skal veilede andre leirskoler som vil gå i gang med prosjektet.

– Det som er veldig bra på Brennabu, er at de har gått på kurs og lært å foredle melk selv. Lærerne der har nå førstehåndskunnskap. De kan det ikke bare i teorien, men de har det i hendene sine, sier Sparstad.

Populært

Enn så lenge er seteraktiviteten på leirskolen et valgfritt tilbud til elevene den siste leirskoledagen før hjemreise.

Så langt i dette skoleåret, har separeringstimmene vært fullbooka hver gang og entusiasmen blant elevene er stor, forteller flere av lærerne.

Rying oppfatter at elevene heller ser på seterkulturen som noe eksotisk enn gammeldags.

– Det har vært veldig populært. De tre første ukene av dette leirskoleåret har vi hatt begrensa antall elever som kan delta, men det har vært fullt hver gang, sier Rying.

Etter tre uker med separering har det blitt mye smør og meieriprodukter på leirskolen. Rektoren forteller at de har tett dialog med Mattilsynet og håpet er at de senere kan servere smør til elevene.

– Det blir mye smør! Vi tar tester og prøver av alt vi lager og har tett dialog med Mattilsynet. Vi håper vi kan servere egenprodusert smør til frokost til elevene, og elevene har også veldig lyst til å ha med seg litt smør hjem, sier Rying.

Debattinnlegg og pressemeldinger

Pressemelding om støtte fra Landbruksdirektoratet

Meir støtte til arbeidet for seterkulturen på UNESCO si liste for immateriell kulturarv

Norsk Seterkultur fekk rett før årsskiftet kr 700000,- frå Innlandet fylkeskommune til arbeid og aktivitetar for å få seterkulturen innskriven på UNESCO si liste over immateriell kulturarv. 18. mai kom nytt tilsegnsbrev, denne gongen frå Landbruksdirektoratet. Løyvet var på kr 1 millionar kroner!

Norsk Seterkultur starta arbeide med ei listeføring av seterkulturen etter årsmøtevedtak i 2018. Sidan då har det vore gjennom både utgreiingsfase og forprosjekt, og er no godt i gang med hovudprosjektet. Forprosjektet vart også støtta av Valdres Natur- og Kulturpark, Innlandet Fylkeskommune, Øystre Slidre kommune og Fylkesmannen i Oppland (i 2019). Forprosjekt var viktig for å forankre arbeidet og definere vidare arbeid.

Det har er sendt fleire søknader, og ikkje alle har gjeve tilsegn. Det er derfor særst gleden at Landbruksdirektoratet vel å støtte arbeidet. Dette er samstundes ein aksept for at arbeidet er relevant for landbruket. Denne aksepten er viktig for oss. På same måte var det viktig at Fylkestinget i Innlandet som landets viktigaste seterfylke valde å støtte prosjektet med kr 700000,-. Andre fylker som har gitt støtte til arbeidet er Vestfold og Telemark fylkeskommune og Fylkesmannen i Trøndelag som begge har bidrege med kr 200000,-.

I arbeidet skal setre besøkast og stølslivet skal dokumenterast i tekst, bilete og film. Status i skrivande stund er vi freistar å få ein felles UNESCO-søknad med Sverige. I Noreg har vi om lag 900 setrar i drift, medan situasjonen er Sverige er mykje dårlegare med knapt hundre igjen. Sjølv om situasjonen for landbruk og seterdrift no har ulike politiske føresetnader, er vi ein del av en felles, nordisk Seterkultur. Felles har vi at dette tradisjonelt har vær dominert i kvinner, i motsetnad til seterkulturen til dømes kring Alpane. Det er derfor naturleg at samlar oss om denne, uavhengig av landegrensene. Vi vil også sjå nærmare på andre, moglege samarbeidsland andre stader Europa» seier dagleg leiar, Katharina Sparstad

Arbeidet er viktig, og mange har gitt utrykk for dei støtter arbeidet. Dette gjeld andre faglaga i landbruket, andre organisasjonar, institusjonar og ressurspersonar. Vi trur at dersom vi skulle vere så heldige å få ein slik status vil dette vere ein viktig stadfesting om at seterkulturen er viktig for samheldet. Det vil også vere eit godt argument for forvaltninga og andre interesser for å prioritere seterdrifta i framtida. Dersom vi ikkje oppnår statusen vil aktivitetane knytt til arbeidet vere ein positiv vitalisering av seterkulturen.

Dette er eit stort og omfattande arbeid som vi ser fram til å drive vidare. I fyrste omgang vil vi utvikle samarbeidet med Sverige og har no saman søkt støtte frå Erasmus+ for samarbeidstiltak.

Det er ein lang og omfattande prosess for å søke innskripsjon på verdsarvlista, og arbeidet har arbeidst frist 2024. Arbeidet i hovudprosjektet blir leia av Rådhuset Vingelen.

Meir informasjon finn du på seterkultur.no/UNESCO

MEININGAR

• **avisa-valdres.no**

• **TIPS OSS!**

• **Redaksjonens tipstelefon utanom kontortid: 476 40 000**

• **Sentralbord:
Telefon: 61 36 42 00**

• **E-post:
debatt@avisa-valdres.no**

«Valdres» ønsker å rette seg etter regler for god presseskikk slik disse er nedfelt i Vår Varsom-plakaten. Den som mener seg rammet av urettmessig avisomtale oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Det er også anledning til å reise klage for Pressens Faglige Utvalg. **Adresse:** PFU, Rådhusgt. 17, Pb 46 Sentrum, 0101 Oslo. **Tlf:** 22 40 50 40. **E-post:** pfu@presse.no

Om fritidsbustader i seterområde

SYNS&SAK

KATHARINA SPARSTAD
dagleg leiar Norsk Seterkultur

Mange har undra seg over kvifor nordmenn, samanlikna med andre land, har så sterk trong til å komme ut av byen og til fjell og sjø så snart ein har fri. Det er liksom typisk norsk å ha hytte. Kan det hende det ligg eit lite «stølsgens» att i dei fleste nordmenn?

IKKJE EIN heilt urimeleg tanke når vi veit at 80 prosent av folketallet har vore bønder, historisk sett. På stolane var det dessutan mange fleire enn budeiene sjøl. Med seg hadde ho ofte ein flokk av eigne - og andre sine - ungar, slik at mange har fått oppleve kulturen med å dra til fjells.

NO ER det langt færre stolar, og byane har vorte mykje større. Trongen til å kome til fjells lever likevel i beste velgåande, til vakker natur, utsikt, turmogelegheiter og skitereng. «Alle» har ei hytte på fjellet. Om du har råd. Det har tydelegvis mange fått, og stadig fleire fjellområde vert regulert frå LNF (Landbruks-, natur- og friluftsområder) til område for fritidsbustader.

FLEIRE TUSEN år med beiting og berekraftig bruk har skapt eit innbydande ope og artsrikt landskap med infrastruktur. Alt dette gjer områda svært attrak-

tive for fritidsbustader. Bra for nokon - dårleg for andre. Kven og kva skal ein ta omsyn til?

STØLSLIVET ER et samspel mellom budei, dyra, naturen, og etter kvart hyttefolk. Dei fyrste hyttene på 1900-talet vart ofte bygd spreidd i nærleiken av stolane, og hyttefolka var ofte eit trivelig og sosialt innslag i stølsgrenda. Hyttefolk er dessutan den største marknaden for sal av stølsprodukt. Dei fleste seterbrukarane set pris på fritidsbebuarane, og omvendt. Utfordringa kjem når dette vert destruktiv for stølsdrifta, og legg beslag på til dømes beiteressursane. Sjølv om det nye feltet ikkje vert lagt på sjølve stølsvollen, gjev nedbygging av beiteområda kring negative konsekvensar.

I MANGE høve er dei nybakte hytteeigarane uvitande om hytta faktisk ligg i eit beiteområde. Ikkje alle likar kyr, bjølleklang, hest eller sauemøkk på trappa. Nokre er jamvel redde for å møte dyr når dei går tur, eller kanskje trur dei at dei kan sloppe laus hunden i den «frie» naturen. Diverre vert det alt for ofte konflikt mellom eigarar av fritidsbustader og stølsbrukarar. Begge har rett kvar på sin måte. Mange av konfliktane kunne vore unngått med betre planlegging frå kommune og utbyggjar.

DET ER kommunen sitt ansvar å få fram ulike omsyn, plikter og rettigheter som knyt seg til eigedomar ved regulering, først i saksutgreiinga og til slutt i politiske vedtak. Kommunen har gode verkty og tilgang på all

JORDBRUK: I mange høve er dei nybakte hytteeigarane uvitande om hytta faktisk ligg i eit beiteområde. **FOTO: EGIL HEGGEN**

naudsynt informasjon for god og grundig handsaming. Likevel ser vi diverre at beiteretten i alt for mange høve ikkje blir teke omsyn til.

DET ER mange grunnar til å ta vare på seterdrifta for framtida. Det viktigaste er sjølv sagt matproduksjonen. Beitedyra kan nytte område vi elles ikkje kan nytte på anna vis, og kan gå heilt fritt i naturlege omgjevnader. Maten frå utmarka har dessutan særst gunstig næringsinnhald og smak. Samstundes

held dyra kulturlandskapet i hevd, og bidreg til auka biologisk mangfald. Mange plantar og dyreliv er avhengig av beiting og ope landskap. Stølsdrifta gjer mangfaldet rikare, ikkje fattigare.

NORSK SETERKULTUR arbeider for å ta vare på seterkulturen. Dette er fordi seterdrifta er sterkt truga. For 100 år sidan var det nærmare 100 000 setrar i Noreg. No er det under 1000. Pråfallet er langt på veg på grunn av dårleg lønsemd i mjøl-

keproduksjonen generelt. Vi må difor vere særst nøye med å legge tilheva til rette for dei som driv, og for dei som vil ta opp stølsdrifta i framtida.

STØLSOMRÅDA MED stølsbeite må difor skjermast for nedbygging slik at vil kan halde fram med å produsere mat på norske ressursar og halde fram med stolane som ein flott møteplass der hytte- og bygdefolk, by og bygd, kan møtast.

VALDRES

Skrautvågevegen 15, 2900 Fagernes
Ope kl. 08.00-15.30
Laurdagar stengt
Sentralbord

61 36 42 00

• **Telefon utanom kontortid:
Redaksjonens tipstelefon**

476 40 000

**Ansvarlig redaktør/
daglig leder:**
Hilde Lysengen Havro

Redaktør:
Torbjørn Moen

ANNONSER
Bestilling:
Telefon: 61 36 42 00

Epost:
annonse@avisa-valdres.no

ABONNEMENT
Bestilling:
Telefon: 61364200

Epost:
abonnement@avisa-valdres.no

www.avisa-valdres.no
facebook.com/avisaValdres

Bli med i debatten

- Lesarbrevta bør vera underskrivne med fullt namn.
- Redaktøren må alle høve ha fullt namn, adresse og telefonnummer på innsendar.
- Korte innlegg blir prioriterte framfor lange.
- Vi ynskjer å få flest mogleg av innlegga elektronisk tilsendt.
- Epost:
debatt@avisa-valdres.no

Politikk og forvaltning

Jordbruksforhandlingene 2022

I 2022 ble det holdt møte med begge faglaga, samt sendt eget innspill fra Norsk seterkultur. Norsk seterkultur fikk gjennomslag på å øke tilskuddet, samt gi tilskudd fra fire uker (50.000,-) og øke satsen etter seks uker (70.000,-). Disse satsene gjelder for alle fylker. I tillegg har noen fylker høyere sats og/eller tilskudd til besøkssetre.

Innspill til jordbruksforhandlingene 2022 fra Norsk seterkultur

Forslag (i prioritert rekkefølge)	Begrunnelse:
Grunntilskudd kr 70 000 (Fire ukers seterdrift)	Økte kostnader i seterdrifta
Tillegg for setring utover 6 uker 20000 kr	Vil føre til at noen flere setrer i mer enn 6 uker. Dekke merkostnader med lengre sesong og øker lønnsomheten. Gir mulighet til mer leid arbeidskraft. Drift av to driftsenheter samtidig er krevende. Øker beiteaktivitet og en høster mer av beiteressursen til matproduksjon. Lengre sesong for besøks-setre gir et bedre reiselivstilbud og mer kulturlandskapspleie.
Foredlingstilskudd kr 20000	For å stimulere seterbrukere til å drive ei mer markedsretta næring som både kan øke inntjeninga på gården, og ikke minst gi storsamfunnet gode opplevelser med norsk landbruk. Foredling av setermelka er ei verdiskaping som både bidrar til omsettbare seterprodukter og tar vare på kunnskapen og handverket knyttet til aktiviteten. Dette er også mer ressurskrevende både når det gjelder tidsforbruk og nødvendig utstyr.
Senke minstekrav for daglig melkeproduksjon fra 45 til 30 liter pr dag.	Tine har krav om minst 45 l pr dag for å hente melka. Vi ber om at 30 liter pr dag der all melka foredles på setra skal godkjennes for å være tilskudds berettiget. Alternativt foreslår vi at 2 melkekyr/10 geiter kan tilfredsstille kravet knyttet til produksjonsmengde. Dette vil gi muligheter til å ta med en liten del av besetningen eller låne/leie dyr til produksjon der gårdene har vokst seg store i robotfjøs, samdrifter eller har blitt nedlagt. Det kan være vanskelig å oppnå minstekravet på 45 l pr dag for setre med små besetninger der kyrne har lav avdrått, som f. eks med de gamle kurasene. En del veiløse setre har heller ikke muligheter til å levere melk til meieri og må

	foredle all melka på setra. Driften av disse setrene ivaretar i stor grad kulturarven i seterdrifta og ved å bruke beiteressursene bidrar de også til matproduksjon, kulturlandskap, biologisk mangfold og åpne beitelandskaper til beredskap og matsikkerhet. Disse setrene er ofte besøkssetre og bidrar til kommunikasjon, kunnskap og opplevelser knyttet til norsk landbruk.
--	---

I forkant av Jordbruksforhandlingene ble det sendt inn leserinnlegg til mange lokalaviser i Norge:

Leserinnlegg:

Arbeidet for meir setring er ikkje nostalgisk vrangforestilling, men ei framtidretta realitetsorientering

I desse dagane er Norsk Seterkultur og andre interesseorganisasjonar invitert inn til fagлага for å høyre ulike innspel til jordbruksforhandlingane. Meldinga frå Norsk Seterkultur er klar: Buskapan skal til fjells og nytte ressursane i utmark. På den vesle innmarka vi har i Norge må vi dyrke menneskemat og vinterfôr.

Som overskrifta antyder får seterdrift rett som det er merkelappen «romantikk» og «nostalgi», ikkje «fullverdig» landbruk. Kanskje fordi seterlivet vart brukt aktivt den gongen Norge trong å bygge opp ein eigen identitet som nasjon då vi endeleg vart eit sjølvstendig land. Det i seg sjølv er logisk og bra, men no 200 år seinare kan dette biletet bli ei avsporing. Folk var og er på setra fordi det er naudsynt. Gardane er små, men beiteressursane i fjellet er enorme. Den gongen var Norge langt meir sjølvforsynt enn i dag. No som vi har tilgang på «all verdas» mat, er dei fleste einige om at det er eit framsteg. Samstundes gjer vi oss ekstra sårbare om vi har gjort oss avhengige av andre sine ressursar.

Verda har alltid vore i endring, det kjem gode tider, og det kjem dårlege tider. Når alt er vel, er det lett å gløyme å førebu seg på endringar. Som pandemiar, klimaendringar, krig med meir. Endringar som kan gje knappheit på mat og energi.

Norsk Seterkultur meiner det er på høg tid å evaluere dagens mat- og beredskapspolitikk, og korleis vi nyttar areala vi har til rådevelde. Vi meiner beitedyra i mykje større grad må nytte utmarka for å «frigjere» innmarka til korn, potet, grønsaker og vinterfôr.

Landbruket er ei politisk næring med sinnrike verkemidlar som skal styre produksjon i høve til marknad. Kvar enkelt bonden legg opp drifta etter kva som til ein kvar tid gjev størst lønsemd. Etter mange år med avvikling av utmarka, meiner vi at det er på høg tid å ta tilbake utmarksressursane. Det skal løne seg å ha dyra lenge til fjells, og at dei går der lengst mogleg. I årets jordbruksoppgjør ber vi derfor om eit løft i grunntilskotet for stølsdrift frå 50000 til 70000, og at dei som driv seter ut over seks veker får eit tillegg på 20000.

Nokre fylker har eit eige tilskot til foredling/besøkssetrar. Dette har fleire stader bidrege til at nedlagde setre er tekne i bruk. Vi ber derfor også om eit nasjonalt foredlingstilskot på 20000. Dette kan stimulere brukarar med foredlingskvote i å ta i bruk setra og auke lokal verdiskapinga.

Setertilskudd i Agder

Høringsuttalelse til RMP

Til Statsforvalteren i Agder
Ved Solfrid Mygland

Fagernes, 28.09.22

Innspill til revisjon av RMP i Agder, utsatt uttalefrist 3. oktober

Norsk Seterkultur har vurdert dokumentet Instruks for regionale miljøtilskudd på styremøte i dag. Vi har ingen forutsetninger til å gi innspill til instruksene, bortsett fra § 19 og 20 under kapittel 2.4 Kapittel 4 Kulturminner og kulturmiljø, som omhandler seterdrift.

Det er svært positivt at det nå er mulig å søke setertilskudd også i deres fylke. Selv om det i dag ikke er registrerte seterbrukere, skal tilskuddet gjelde hele landet.

Agder innfører nå det generelle grunntilskuddet, og krav om produksjonsvolum som TINE har for å hente melk av ku og geit. Alle fylker står fritt til å støtte ut over de nasjonale føringene. I forhold til minste daglige melkemengde har Norsk Seterkultur i flere år spilt inn at den nedre grensen bør senkes til 30 l/dag for setre med foredlingskvote. Dette er fordi de minste setrene også tar vare på tradisjon, kunnskap, biologisk mangfold og kulturlandskap og fellesgoder som samfunnet nyter godt av.

Fylket står fritt til å sette faste bestemmelser for besøkssetre. Flere fylker har i dag gode ordninger for besøkssetre, blant annet Trøndelag der det heller ikke er nedre krav til volum, men krav om minst 2 kuer:

§ 16 Besøksseter Formålet med tilskuddet er å stimulere til aktiviteter på setre som formidler kultur og jordbruksstradisjoner, samt stimulerer til næringsvirksomhet som kan bidra til mer aktive setermiljø. Vilkår

- Seterperioden skal vare i minst fire uker
- Seterfolket skal bo på setra i minst fire uker av setringsperioden
- Det skal på setra melkes minst to kyr eller ti geiter to ganger daglig
- Melka fra setra skal videreføres på setra
- Kyr som går med diende kalv regnes ikke som melkekyr og tilfredsstiller ikke kravet til melkeproduksjon
- Drifta skal ha klar tilknytning til tradisjonell lokal seterkultur.
- All produksjon på setra skal loggføres og skje i samsvar med krav fra Mattilsynet.
- Setra skal være åpen for besøkende. Det skal kunngjøres på hensiktsmessig måte

Ut fra tilbakemeldinger fra seterbrukere i Trøndelag ser det ut til at innretningen for besøkssetre fungerer godt i forhold til intensjonen. Vi anbefaler at dere ser til denne når dere skal etablere besøksseterordningen i Agder.

Med vennlig hilsen

Katharina Sparstad
Daglig leder i Norsk Seterkultur

Skrautvåltegen 711, 2900 Fagernes tlf 99009584 Org nr: 879270642 seter@seterkultur.no www.seterkultur.no

Referansegruppe for virkemidler for seterdrift

I avtaledokumentet etter jordbruksforhandlingene i 2022 ble det avtafestet at det skal ses nærmere på virkemidler som berører seterdrifta. Oppdraget ble gitt Landbruksdirektoratet, Miljødirektoratet og Riksantikvaren, under ledelse av Landbruksdirektoratet. I tillegg var NIBIO invitert inn i arbeidet. Til arbeidet ble det satt ned en referansegruppe med Norsk seterkultur sammen med Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norges Bondelag, Statsforvalteren i Innlandet og Trøndelag, Innlandet Fylkeskommune, SABIMA, Norsk Kulturarv, TINE. Det ble avholdt tre TEAMS –møter vi ble bedt om å gi innspill på:

- 1) forslag til mål for langsiktig ivaretagelse av seterdriften og seterlandskapet
- 2) mulig innretning av virkemidler for å nå de foreslåtte målene, med vekt på de som kan ha størst betydning.

Daglig leder deltok for Norsk Seterkultur. I forkant ble innspillene diskutert av styret og Svein Løken. I tillegg ble det sendt skriftlig innspill:

Virkemidler for seterdrift, Innspill sendt landbruksdirektoratet fra Norsk seterkultur:

1) Mål

Savner visjon og kobling mot nasjonale mål for landbruk og bærekraftsmål – og et levende landbruk i hele landet

Seterdriften er relevant og viktig for selvforsyning, beredskap og bærekraftig matproduksjon basert på utmarksressurser. Videre er det mange steder en sosial møteplass og formidlingsarena

- Målet må være å opprettholde og helst øke antall setre i drift i Norge
- Det er et mål at vi har et setermangfold i volum, moderniseringsgrad, fra museumssetre, turistbedrifter, stølsysteri og rene melkeleverandører. Det kan godt gis ekstra støtte til setre som ivaretar spesielle verdier
- Seterdriften må kobles opp mot de relevante bærekraftsmål blant annet ved å
 - ✓ Høste forenheter i utmark
 - ✓ Ta vare på kulturlandskap og artsmangfold
 - ✓ Bruke miljøvennlig energi
 - ✓ Ta vare på setra som sosial- og formidlingsarena
 - ✓ Tar vare på kunnskap for framtida

Virkemidler

Setertilskuddet RMP:

Økt setertilskuddet i RMP – dette virker! Kan gi ytterligere sats for over 8 uker. En seterbruker kan få ubegrenset antall setertilskudd, altså fordele besetningen på flere setre dersom det er nok antall liter melk

Innovasjon Norge:

- Generelt prioritere garder med seterdrift, både på gard og seter (Dette er fordi seterdriften forsvinner når produksjonen avviker melkeproduksjonen).
- Viktig at BU-midler må kunne gå til små og mellomstore bruk (og starte tellingen fra minste melkemengde for setertilskudd, 45 liter). Bruk med seterdrift skal prioriteres spesielt.
- Øremerkede tilskuddsmidler til investeringer i oppgradering, nye fjøs og **ny teknologi på setrene** som for eksempel nofence
- **Støtte til off-grid** alternative energiløsninger og infrastruktur. (For å redusere bruk av fossilt brensel/miljøhensyn)
- Prioritere støtte til **ombygging løsdrift for melkeprodusenter med seter**
(Er det mulig å kun kreve overgang til løsdrift ved nybygg eller at det gis unntak om løsdriftsregelen på bruk som har seterdrift?)
 - **Nettverksarbeid** – kan frivillige organisasjoner som Seterkultur få støtte til nettverksarbeid? Kan innovasjon Norge godta lavere omsetning for seter(bedrifts)nettverk (kort setersesong og lav derfor lav omsetning på hver enkelt bedrift). Kan seter(bedrifts) nettverk få lavere egeninnsats i kroner, og kan det godtas egeninnsats i arbeid istedenfor rene penger? Verdisetting av arbeidsinnsats kan styrke nettverket med både aktivitet og samarbeid. Dette er viktig for å ivareta mangfoldet av seterdrifter, både store og små.

Andre økonomiske virkemidler

- Prioritere SMIL-midler til seterdrift

- Prioritere tilskuddsmidler fra Kulturminnefondet til setre
- Opprette en ordning fr Riksantikvaren til setermiljø (som i Sverige)

Til generelt arbeid for seterdrift/organisasjon

- **Regionale kompetansemidler** – Norsk seterkultur har mistet støtte til fagsamlinger da administreringen av BU-ordningen Tilretteleggings og kompetansemidlene ble flyttet fra Fylkesmannen til Fylkeskommunen. Fagsamlingene våre er viktige for å bygge fagnettverk, kompetanse og utveksle erfaringer - kort sagt sosial bærekraft
- **Støtte til frivillige organisasjoner** i landbruket over statsbudsjettet – denne støtten er avkortet. Norsk seterkultur jobber nå med UNESCO-nominasjon, og vi vil trenge betydelig mer arbeidskapital handlingsrom for å følge opp igangsatte aktiviteter og mulighetene for verdiskaping en eventuell nominasjon vil kunne gi. Dette gjelder nettverk og samskaping med ulike kompetansemiljø.
- **Mva – Norsk seterkultur er mva pliktig, men får ikke tilbake mva** for frivillig organisasjon. Etter å ha søkt om mva-kompensasjon hos Lotteristiftelsen har vi fått flere avslag med begrunnelse at vi også jobber for å fremme næringsaspektet. Dermed går ¼ av all offentlig støtte vi får tilbake til staten.

Forslag til nye støtteordninger og virkemidler- Rekruttering

- Det er behov for et tilskudd til nye, unge seterbrukere!
- Støtte til seteraktiviteter for barn og unge
- Seterdrift bør inn i pensum på alle naturbruksskoler

Annet generelt

- De økonomiske rammene for små og mellomstore mjølkebruk må bedres for å stoppe nedgangen i seterbruket (henger sammen).
- Det bør være mulig å få setertilskudd selv om du ikke kan søke produksjonstilskudd (leier både dyr og støl)

Juridiske virkemidler

- **Plan og bygningsloven og beiterett: Mange kommuner har beitebruksplaner**, der de viktigste beiteområdene er lokalisert. Disse kommer stadig oftere til kort for beiteretten. **Beiterett** forsterkes og må inn i alle regulerings saker og videre salg av eiendom som har tilknyttet beiterett.
- **Vern gjennom bruk** – også innenfor verneområder. Alle verneområder må gi seterdrifta fritt spillerom for å ta vare på og formidle seterdrift som høstingskultur der det tradisjonelt har vært seterdrift – ut i fra dagens behov, både i/ i randsonen til reservat, nasjonalparker og landskapsvernområder
- **Setre som ivaretar vernegrnlaget** bør ha ekstra støtteordninger (ta vare på biologiske- og kultur verdier og formidling). UKL-områder virker generelt bra.
- **Mattilsynet** - Setermelk har godt dokumenterte kvaliteter, og Norsk seterkultur har fått beskytte betegnelse for setersmør. Vi ser også at det ligger et stort og fremdeles uforløst potensiale i å videreutvikle produkt av setermelka – på setra. Mattilsynet har politimyndighet og har en viktig rolle i å bidra til matsikkerhet. Deres oppgave er kontroll, oppfølging av lovverk og veiledning. Det er derfor spesielt viktig at de sørger for tilstrekkelig kunnskap og har et tett samarbeid med fagmiljø som Norsk Gardsost. Videre er det viktig at de har god kunnskap om framferd ved kontroller og vektlegger sin veiledende funksjon. Regelverket, og tolkingen av dette i enkelte tilfeller har blitt en unødig kostbar og komplisert barriere for lokal verdiskaping. Det er stor forskjell på de største og minste bedriftene, og regelverket bør korrigeres etter risiko og omfang

Arbeidet er avsluttet mars 2023, og utredningen er ferdig og tilgjengelig på seterkultur.no

Enkeltsaker

I 2022 har vi bistått en enkeltbruker som ville starte opp seterdrift i Agder, da hun fikk tilbakemelding fra Statsforvalteren at det ikke var tilgjengelig setertilskudd fordi det ikke var seterbrukere i fylket.

Setertilskudd er nå innført i RMP i Agder (se forrige sak).

Brev til Næringskomiteen

I forbindelse med kutt til frivillige organisasjoner ble det sendt brev til Næringskomiteen i samarbeid med Norsk Gardsost og Økologisk Norge. Norsk seterkultur forberedte også et innlegg i Næringskomiteen vi ikke fikk legge fram:

3 minutters inlegg 17 oktober

Kort introduksjon

Katharina Sparstad, daglig leder Norsk seterkultur er en medlemsorganisasjon som arbeider for å ta vare på seterdrifta. I tillegg til å produsere melk - og kjøtt med spesielt gode egenskaper, tar seterbrukerne vare på en lang liste fellesgoder. Vi ser at arbeidet vårt gir frukter

Vi har nytt godt av ordningen siden 2010, og i 2012 fikk vi 230000 kr, penger som har kommet godt med og vært svært viktige for utvikling av organisasjonen, der vi blant annet har fått på plass et sekretariat. Dessverre skjedde en glipp. Av dramatiske, personlige årsaker ble det ikke sendt søknaden innen fristen i 2013. Dermed ble søknad påfølgende år vurdert som ny organisasjon, og vi ble redusert med kr 80000, det vil si vi fikk i påfølgende år 151000 kroner. Senere har vi klatret opp til 180000, som også er langt under søknadsbeløpet. Støtten står ikke i forhold til arbeidsomfanget, og en reduksjon er et uventet signal da vi nå er midt i en prosess der vi, på vegne av Norge, sammen med Sverige, arbeider for å få seterkulturen på UNESCO sin liste for immateriell kulturarv

Når støtten er foreslått redusert til kr 165 000 oppleves dette direkte demotiverende for arbeidet vi gjør for seterkulturen – og felleskapet.

I flere 1000 år har maten fra fjellbeitene sørget for vinterforrådet til folk i fjellbygdene. I dag har vi tilgjengelige ressurser fra hele verden, men det er slett ikke gitt at disse re tilgjengelig for all framtid. Derfor er det spesielt viktig at noen tar vare på beitelandskapet og kunnskapen om seterdrifta – for framtida. I tillegg

I dag sier 40 % av seterbrukene at de vurderer å legge ned. Vår virksomhet jobber aktivt med å motvirke at dette skjer.

Det viktigste vi gjør er å bidra til at flere velger å drive seter, eller stoppe avvikling av seterdrift i Norge. Dette er fordi seterdrifta er viktig for mange og tar vare på viktige verdier for felleskapet. I gjeldende budsjettforslag er støtten redusert fra 180000 til 165000.

Redusert støtte til Norsk Seterkultur, Norsk Gardsost og Bondens Marked virker negativt i forhold til regjeringas satsning på Matnasjonen Norge og lokalmat. Vi er alle organisasjoner som tilrettelegger for bonden på måter og i en skala bonden vanskelig kan få til alene

Jeg vil også minne om målområdene for ordningen. og at Norsk Seterkultur treffer godt på alle målområdene til ordninga.

- a) formidler kunnskap og fremmer forståelse for betydningen av landbruk, matproduksjon og matkultur
- b) synliggjør yrkesmuligheter knyttet til gårdens ressurser, eller
- c) fremmer bærekraftig landbruk, verdiskaping og landbruksbasert næringsutvikling.

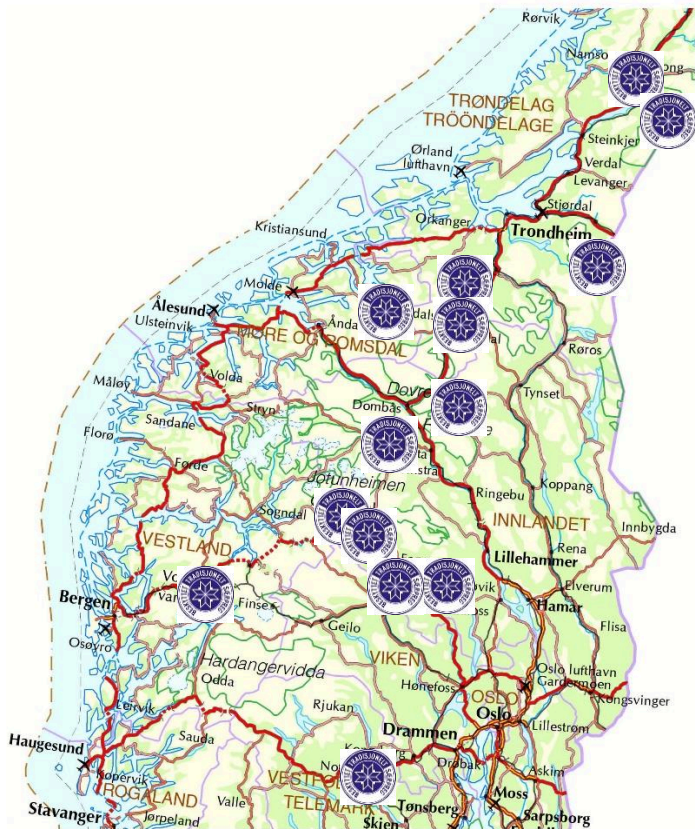
Pågående prosjekt

Beskytta betegnelse for setersmør

Norsk Seterkultur fikk endelig beskytta betegnelse på tradisjonelt grunnlag for setersmør høsten 2019. Informasjon om hvordan du kan bruke merke ligger under egen fane på seterkultur.no. I 2022 var det 14 produsenter som kan bruke merket. Alle produsenter har fått tilsendt plakett, logo som klistremerke og brosjyre til å legge ved smøret ved salg.

Forskriften til setersmør ligger på lovdata:

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2019-09-02-1104>

Fra 2021 til 2022 økte antall smørprodusenter som benyttet merket fra 10 til 14

Merket for setersmør ble presentert på Matstreif i Oslo 23. - 25. september. Tre støler sto på stand, Brimi seter, Baggerudsetra og Sparstadstølen. Det ble laget et banner for setersmør i 3x 1,5 m. Arbeidet ble utført verdelagsfritt av Valdres Natur- og Kulturpark, og kostnadene ble dekket av Statsforvalteren i Innlandet.

Figur 1. Banner for setersmør er produsert med støtte fra Statsforvalteren i Innlandet. Stiftelsen Norsk mat har laget roll-up.

Status for UNESCO-prosjektet – hva er gjort i 2022?

Arbeidet med søknaden om en oppføring av seterulturen på UNESCO sin liste for immateriell kulturarv har gått raskere enn forventet. Dette er blant annet fordi vi søker med Sverige, og svenske myndigheter har signalisert at de ønsker en søknad fra Sverige i 2023. Arbeidet på norsk side har fått utvida arbeidsstruktur. I tillegg til styringsgruppe (styret samt Svein Løken og Katharina Sparstad), referansegruppe og setergruppe i bondelaget, er det satt ned arbeidsgrupper for ulike formål.

Rådhuset Vingelen har vært innleid til arbeidet med Hege Hovd som prosjektleder. Linda Ramberg fra Fossekall har fulgt opp ERASMUS+ prosjektet.

Mye av fellesarbeidet mellom Norge og Sverige er finansiert gjennom EU-programmet ERASMUS+. Arbeid med kommunikasjon, nettside, kartlegging av aktive støler, stølskurs, stølsaktiviteter, og samarbeidsprosjekt har vært dekket gjennom et eget formidlingsprosjekt gjennom Sparebankstiftelsen. Øvrig arbeid er generell støtte til UNESCO-arbeidet fra Innlandet Fylkeskommune, Landbruksdirektoratet, Hedmark Landbruksselskap, Sør-Trøndelag Landbruksselskap og Norges Vel. Fjellmidler fra Statsforvaltning i Trøndelag har bidratt til fagsamling og generell oppfølging.

Multinasjonal søknad

Ved hjelp av [EFNCP](#) har vi undersøkt mulighetene for å samarbeide med flere andre europeiske land om nominasjonen, men det ble avklart at skrives bare sammen med Sverige. Den er likevel definert som en multinasjonal søknad. Etter råd fra UNESCO-rådgiver vil nominasjonen sendes inn fra Sverige, for å unngå «saksbehandling-kø» i Norge.

Skriving av søknaden

Leder og nestleder i Norsk Seterkultur har sammen med prosjektleder Hege Hovd gjennom 2022 hatt flere felles skrivemøter med representanter fra Svensk fäbodkultur och utmarksbruk, Håkan Tunon fra Sveriges Lantbruksuniversitet og UNESCO-rådgiver Marit Stranden. Vi har også hatt møter med ISOF (Institutt för språk och folkminnen, som har nasjonalt ansvar for UNESCO-nominasjonene i Sverige). Det ble utarbeidet et førsteutkast av nominasjonen i starten av september 2022, og med det som utgangspunkt fikk vi klarsignal fra Kulturdepartementene i begge land for å søke om listeføring av seter/fäbodkulturen.

Film som underlag til søknaden

Sammen med søknaden skal det følge en ti minutters dokumentarfilm og ti stillbilder. Før sommeren skrev vi kontrakt med Sherpa Film om å produsere filmen samt gjøre opptak på norsk side. Det ble filmet på flere ulike setre/støler i Norge og Sverige sommeren 2022, og vi har også på oppfordring fått tilsendt private filmopptak. Sherpa Film har levert et førsteutkast av filmen, og tar sikte på å ha den ferdige filmen klar ca 24. februar. Til den tid håper vi også å ha valgt ut de ti bildene.

Møter i arbeidsgrupper og med ulike samarbeidspartnere

Arbeidsgruppa i Norsk Seterkultur (som har hatt hovedansvar for utarbeidelse av nominasjonen) har hatt jevnlig møter med både ressursgruppa og setergruppa siden oppstarten av arbeidet i 2018, for å informere om status i arbeidet og diskutere/få innspill på relevante tema. Flere av deltakerne i ressursgruppa har også deltatt på Norsk Seterkultur sine årsmøter og workshoper i løpet av disse årene.

Ressursgruppa har bestått av tre representanter fra Norsk Seterkultur: Daglig leder, styreleder og nestleder. I tillegg har det deltatt to seterbrukere, som er tidligere styreledere i Norsk Seterkultur. Følgende organisasjoner har deltatt: Norsk Bufé, Norsk Gardsost, Sogn Jord- og hagebruksskule, Landbrukskontoret i Hol kommune, Fjellnettverket, NIBIO, Norsk

Kulturarv, Geitmyra Mat- og kultursenter, Valdres Folkemusikkarrangement AS, Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) og Sveriges Lantbruksuniversitet. I tillegg er det to seterentusiaster som har deltatt i gruppa på frivillig basis; Mari Bjørnsrud-Gabrielsen og Kurt Ole Linn (på slutten deltatt som representant fra Innlandet Fylkeskommune).

Setergruppa har bestått av representanter fra Norges Bondelag og Norsk Bonde- og småbrukarlag.

Våren 2022 ble det oppnevnt ei filmgruppe bestående av Katharina Sparstad, Inga Iversen Aasen, Kathrine Kinn og Hege Hovd som hadde ansvar for å lande avtale med filmprodusent samt velge ut seterlokalteter for filming.

Det er også valgt ei gruppe som har ansvar for nye nettsider; Inga Iversen Aasen, Siv B. Eggen, Knut Ola Storbråten og Hege Hovd. Arbeidet har delvis blitt lagt på is høsten 2022 for å prioritere arbeidet med å ferdigstille UNESCO-nominasjonen.

Studietur for styringsgruppa

I 2021 fikk vi støtte gjennom EU-programmet ERASMUS+ til felles aktiviteter. Som del av arbeidet med å søke seterkulturen/fæbodkulturen inn på lista over immateriell kulturarv er erfaringsutveksling og dialogmøter med prosjektteam og seterbrukerne viktig. Det ble derfor i 2022 lagt opp til en studietur i Norge og en i Sverige med besøk på typiske setre der vertskapet fortalte om og viste fra, dagens drift. Referat fra begge turene er publisert i Seterbrukaren.

Studietur til Valdres, Aurland og Undredal 19. - 23. august 2022

Deltagere: 4 (5) fra Norge og 5 fra Sverige.

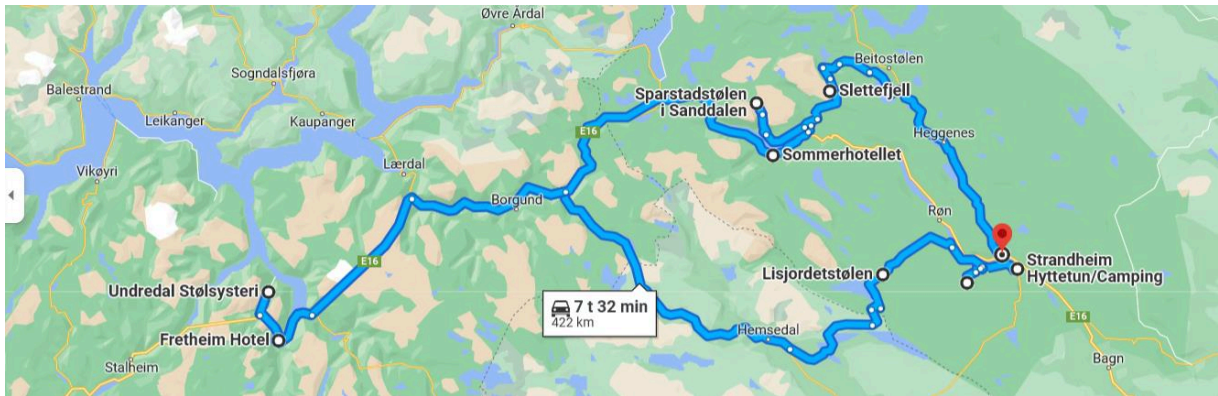
Mål:

Målet med turen til setermiljøene i Valdres og omegn er å vise våre svenske kolleger den norske seterkulturen i praksis og gi muligheter for å stille spørsmål til aktive norske seterbrukere. Få økt innsikt om norsk seterdrift og seterkultur. Bedre forståelse av likheter og ulikheter. Gi inspirasjon! Samlingen ble kombinert med et fysisk skrivemøte.

Stølsbesøk:

- Strandmo Stølsysteri v/Anna Karoline Ness - <https://www.strandmo.no/>
- Lena Lisjordet – Lisjordet stølen i Vestre Slidre. <https://www.lisjordet.no/>
 - Moderne seterbruker.
 - God på formidling av seterbrukets rolle i landbruket.
- Underdal Stølsysteri – Underdalsstølen -
 - Vunnet seterprisen - utbrutt stølstradisjon. Foredling av geitemelk. Viktig inspirator. Kjerneområde for ysting i Norge
 - <https://www.undredalsost.no/>
- Sparstadstølen, Vang i Valdres (Katharina Sparstad, daglig leder i Norsk Seterkultur)
 - <https://www.valdres.no/opplevelser/sparstadtroe-i-sanddalen-p614513>
 - Stølsdrift på gammelmåten med håndmelking, ysting og kinning av ku og geitemelk
 - Historiefortelling og praksis
- Randi Ødegården – Slettefjell/Vang – geiter.

- Gode til å foredle og formidle. Holder stølskurs og samarbeider med Norsk Seterkultur allerede. Trener opp disse til å bli kulturlandskapspleiere.
 - Klarer å drifte to årsverk med sine 30 geiter.
- <http://valdresmagasinet.com/index.php/2017/10/02/satsar-pa-eit-liv-med-mykje-meining/>

Studietur i Sverige (23. – 26. september)

FSF i Sverige arrangerte en tilsvarende studietur der vi i Norge ble invitert for å lære mer om den svenske fäbodbruken og fäbodkulturen. Studieturen ble kombinert med deltakelse på den årlige svenske Fäbodriksdagen. Besøkene på turen var lagt opp i forhold til hvem som ”holder ut” lengst og fortsatt var på fäbodene i slutten av september.

Det ble noen utfordringer på veien, da minibussen fra Sverige fikk lekkasje i radiatoren lørdag ettermiddag og vi måtte passere MANGE høydemeter (og lange tunneller!) på ruta vår!

Heldigvis er det som regel alltid en bekk i nærheten, og problemet ble løst da vi fikk kjøpt radiatorsement på søndagsåpen bensinstasjon.

Fredag 23. september møttes Siv Beate Eggen og Hege Hovd i Brekken ved riksgrensa helt sør i Trøndelag, vi krysset grensa og kjørte sammen sørover i noen timer gjennom svenske skoger. På veien passerte vi mange skilt med «bod», «fäbod» og «vall» - spor etter tidligere tiders fäboder. De fysiske sporene er stort sett borte, nå er det nærmest ødemark – ingen bebyggelse, ingen bensinstasjoner eller ladestasjoner, og nesten ingen biler eller folk...

Dalarnas län, Malung-Sälens kommun

Besøk hos 80-årige Doris på Norra Fenningberget

Doris hadde 35 geiter og har drevet siden 1956. Hun driver på «gammelmåten» med håndmelking. Imponerende! Hun har en lang sesong og er på setra fra mai til september. Har ikke strøm, og får varmt vann via en vedfyrt vanntank.

Hun bor i Sälen om vinteren hvor hun leier fjøs 7 km hjemmefra. Det faktum kan jo bidra til at det er «enklere» å ha dyra hos seg på setra.

Yvonne Smedberg og Owe Lindgren på Kättboåsen

Fäboden er fra 1600 tallet, en værbitt, brun/grå tømmerstue. Yvonne har bodd på fäboden i 42 år, og bor her nesten året rundt. Her har hun oppfostret fem barn. De flytter ned til den sødre fäboden (med strøm) de kaldeste månedene. Hun driver fortsatt på «gammelmåten». Et poeng for dem er at de stort sett skal være selvforsynt. De handler på butikk kanskje ti ganger per år. All mat lages over åpen varme. De har et eget, lite meieri hvor det har vært kjernet smør i generasjoner.

De har fire fjellkyr, mange kaniner, høner og hest. De dyrker svedjerug og maler eget mel. Kjøkkenhagen var veldig frodig, og de som ville fikk med seg potetløk for å teste ut i egen hage (løk som vokser som potet). Yvonne syr mye på sommeren, når det er godt lys, og det går i gjenbruk av stoffer og klær. De tar imot mange besøkende på sommeren. De tar ikke betalt for inngang, kun for servering. Folk kan spise så mye de vil for 100 kr, noe som høres alt for billig ut. De kan nok godt doble beløpet!

Lørdag morgen møtte vi opp i Älvdalen, og der ble den norske delegasjonen (Siv, Hege og Linda Ramberg) supplert med Inga og Øystein Aasen, sammen med deres tre sønner Esten, Isak og Sigurd. Hele helga var viet Fäbodriksdagen med tilhørende fäbodbesøk på Hedbodarna og Brindberg og med en flott Vallmusikkonsert (med kulokk og bukkehorn) som avslutning, før vi (Siv og Hege) dro videre nordover til Härjedalen sammen med Olle, Maria, Ingela og Lars fra FSF.

Mandag dro vi først til familien Daabach i Hede der vi møtte far Erik og datter Paula. De har en omfattende kjøttproduksjon som er koblet til skogsbeite og deres fäbodvall. De har rundt 100 hereford-dyr. De går på skogsbeite store deler av året, men er hjemme på gården og får rundball vinterstid. Hereford er kjent sitt rolige, vennlige lynne, og det fikk vi se med egne øyne da vi dro ut i skogen på leting etter dyra. De har GPS-sender på noen av dem, og Paula er ute i skogen omtrent hver dag og sjekker alle dyra. De går på store områder, så det blir noen timers kjøring og vandring hver dag. Dyrene hadde veldig godt hold, noe som var overraskende for oss, i og med at beitet virket veldig skrint. Paula fortalte at nå på høsten spiser de en del ferskt løv. For oss så det ut til å være mye lyng og lite gras på beitet.

Studieturen ble avsluttet hos Marika Kaspergård på Nysäteren ved foten av Sonfjället (som vi dessverre ikke

fikk sett pga skyer og regn). Det var veldig inspirerende å høre om hennes mange planer for å utvikle fäboden/fjellgården, og vi fikk servert en utrolig god trerettens hjemmelaget lunsj!

Underveis har vi fått en større forståelse av forskjellene mellom norsk og svensk seterbruk. De fleste svenske fäboder ligger i skogen, mens setrene i Norge ligger på fjellet. I Sverige er fokuset på kultur og kulturlandskap og det finnes gode støtteordninger til beitedyr uten krav til melkeproduksjon, mens virkemidlene i Norge er knyttet til landbruk og melkeproduksjon, og melka hentes ofte av melkebil. De norske virkemidlene er innrettet for å styrke seterdrifta til ei bærekraftig næring, med rom for utvikling og verdiskaping. Også i Norge bidrar setring til tilleggsverdier knyttet til miljø, kulturlandskap og kulturarv, men det er matproduksjonen med bruk av utmark som ligger i bunnen.

De setrene vi besøkte i Sverige vil nok vi betegne som museumssetre – drift på gammelmåten, ofte t.o.m. med håndmelking. I Sverige er seterdrifta oftere knyttet til eget bruk og selvhushold. I og med at de får tilskudd per dyr og melka ikke blir hentet, er det veldig mange som har fjellku (tilsvarende Rørosku/sidet trønder) som har lavere melkeproduksjon.

Setra mi

Spørreundersøkelsen «Setra mi» ble gjennomført i 2020 og 2021. Den ble sendt ut til alle registrerte seterbrukere (ca 900), og mottok til sammen 426 unike svar, dvs en svarprosent på 47 %. I 2022 sendte vi ut en oppfølgende spørreundersøkelse til de som svarte på «Setra mi» og sa at vi kunne ta kontakt på nytt. Denne ble sendt til 340 seterbrukere. Vi fikk inn 183 svar, dvs en svarprosent på 54 %. 2022-undersøkelsen hadde spesielt fokus på ulike aspekter av den immaterielle kulturarven, overføring av kunnskap mellom generasjoner og rekruttering. Vi spurte også om de ønsket at seterkulturen skulle nomineres til UNESCOs liste over immateriell kulturarv. Her svarte 97 % av brukerne at de støtter det, mens 3 % ikke ønsker dette.

Støttebrev

Vi har jobbet kontinuerlig med å samle inn støttebrev til nominasjonen fra ulike instanser, og pr i dag har vi mottatt 46 støttebrev på norsk side.

Avsluttende søknadsarbeid

Arbeidet med nominasjonen går etter planen, men det kommer uansett til å bli hektisk på slutten. I desember koblet vi på UNESCO-rådgiver Rieks Smeet, som har god erfaring fra lignende oppdrag og har vært en viktig bidragsyter for å forbedre nominasjonen både med hensyn til korrekt engelsk og UNESCCO-terminologi. Vi leverte et andreutkast til ISOF i månedsskiftet januar/februar 2023. Dette vil gjennomgås av ekspertkomiteene både på svensk og norsk side.

UNESCO fant det for godt å lage en ny versjon av søknadsblanketten nå i januar 2023 (bare 2,5 måned før nominasjonene skal leveres) som bl.a. kun tillater ca 1/3 av antall ord i forhold til den tidligere utgaven, i tillegg til noen andre forandringer! Her har Rieks gjort en god jobb med å hjelpe oss å forkorte innholdet og tilpasse til det nye søknadskjemaet. Det er fint å få et blikk utenfra. Den største utfordringen er å få med alt som er viktig, siden så mye naturlig nok må tas bort i den endelige versjonen.

Vi må levere nominasjonen til ISOF i månedsskiftet februar/mars, og hvis de er fornøyde med det de leser vil de levere den videre til UNESCO i løpet av mars 2023. Innskrivingen vil (forhåpentligvis) skje først i desember 2024. Selve nominasjonsprosessen i seg selv har ført til økt oppmerksomhet om seterkulturen. Vi tror denne oppmerksomheten bl.a. har vært et positivt bidrag til at årets landbruksforhandlinger førte til økte setertilskudd. Arbeidet har gitt økt bevissthet og det har vært et stort engasjement blant seterbrukerne. Dette kan i seg selv bidra til å vitalisere seterkulturen.

Møter i UNESCO-arbeidet

Det er holdt åtte møter i styringsgruppa, ni møter i arbeidsgruppa, åtte møter i skrivegruppa, fem møter i ressursgruppa, to møter i setergruppa i Bondelaget, fire møter i arbeidsgruppe Erasmus, ett møte om nye nettsider og åtte møter i filmgruppa (planlegge tema, manus og geografi for filmingen)

Stølsdrift for barn og unge – med støtte fra Sparebankstiftelsen

Den kulturelle skolesekken (DKS)

One Enerud fra Valdresmusea og Knut Ola Storbråten fra Norsk seterkultur/Anno museum har arbeidet med å utvikle et undervisningsopplegg om seterdrift. Arbeidet er initiert av

UNESCO-satsingen og er finansiert av midlene fra Sparebankstiftelsen og vil bli til fri bruk for skoler og andre som ønsker å drive formidlingsarbeid om seterdrift i gammel og ny tid. Arbeidet er ikke avsluttet i 2022 men vil ha klar en pilot for utprøving i 2023. Henning Vangsnes i VNK er ansvarlig for grafisk design. Ulike museer har bidratt med ideer til aktiviteter til undervisningsopplegget.

Norsk Leirskoleforbund

Norsk seterkultur samarbeidet med Norsk leirskoleforening om seteropplegg. Brennabu leirskole var pilot for opplegg. I tillegg er det utlyst midler, der tre leirskoler har søkt og fått støtte til opplegg (Den Norske Fjellskolen, Fjellheimen Leirskole og Langedrag Leirskole).

Seterkurs på Olestølen

Den 26.-28. august ble det gjennomført stølskurs i regi av Norsk seterkultur på Olestølen i Valdres. 11 elever deltok på kurset.

Norsk Smaksskole

Norsk seterkultur og Norsk Smaksskolen (ved Norsk Kulturarv) samarbeidet om to testopplegg sommeren 2023 på Olestølen og Brimi seter. Det er søkt Sparebankstiftelsen og Innlandet Fylkeskommune om støtte.

Samarbeid med andre organisasjoner

Valdres folkemusikkarrangement/Jørn Hilme-Stemnet

Norsk seterkultur arbeidet i 2022 om lokkeseminar. Dette ble utsatt til 2023 og blir gjennomført i forbindelse med Jørn Hilme-Stemnet.

Hanen

Kari Sofie deltok på 25-årsjubileet til Hanen 27. oktober. Her bar både seminar og festmiddag. Kari Sofie overrakte blomster fra organisasjonen

Norsk Gardsost

Norsk Gardsost har bidratt med innspill til årets jordbruksforhandlinger og deltatt i ressursgruppe for UNESCO.

I forbindelse med etablering av kompetanseseter for håndverksysting har Norsk seterkultur levert et støttebrev:

Kompetanseløft for håndverksysting

25.02.2022

Støttebrev til Norsk Gardsost

Norsk Gardsost har gjort og gjør en avgjørende og viktig jobb for ystere og ysteri i hele landet. De har bidratt med fagkompetanse, inspirasjon og kursing til næringsutvikling som har gitt det norske markedet et mangfold av prisbelønte oster i verdensklasse. Norsk Gardsost er også i svært stor grad med på å ta vare på og videreføre mathandverket som er en del av kulturarven knyttet til seterdrifta. Det er jo nødvendig å forstå hva vi holder på med og vi trenger fagkompetansen og rådgivning for matsikkerhet, når teori og praksis skal knyttes sammen, når vi har brudd i rekke av kunnskapsoverføringer og for inspirasjon til utvikling. Antall seterbrukere går stadig ned, og for stadig flere gir foredling og salg på setra en betydelig verdiskaping. Dette kan være en mulighet for å styrke framtidig seterdrift. Setrene er små enheter og vi trenger kompetanse og rådgivere som forstår våre behov.

Vi vil også trenge kurs og kompetente rådgivere og støtter handverkysteriene og Norsk Gardsost i arbeidet for å få ei kompetanseklunge for håndverksysting på SJH.

Norsk seterkultur

Siv Beate Eggen
Styreleder

Norsk seterkultur samarbeider også med Norsk Gardsost og Kompetansenettverket midt Norge/Oikos - tema deltakelse med utstilling under oste -VM i Trondheim høsten 2023.

Norges Bondelag

Det er avholdt møte med Norges Bondelag i forbindelse med jordbruksforhandlingene og UNESCO-arbeidet. Arbeidet med en egen setergruppe er videreført.

Norsk Bonde – og Småbrukarlag

Det er avholdt møte i forbindelse med jordbruksforhandlingene. Kathrine Kinn samarbeidet med NBS om en to-dagers utmarkskonferanse, «Kampen om utmarka» på Gardermoen i november. Siv Beate og Ola deltok seminaret. I seminaret ble det belyst mange ulike sider ved utmarksbruk, om verdien av utmarksbeitet og ikke minst om konflikter som oppstår når ulike brukergrupper ønsker tilgang til den samme ressursen. NSK var ikke spurt om å holde innlegg, noe som burde vært gjort siden vi kunne tilført deltakerne verdifull kunnskap om seterdrift.

Nasjonalt ressurs-senter for fjell-landbruk

Forskningsstasjonen Løken i Øystre Slidre er planlagt som ressurs-senter for Norsk fjellandbruk. Styreleder i Norsk seterkultur Siv Beate Eggen sitter i styringsgruppe og senere et interimsstyre for ressurs-senteret. Det har vært ett fysisk møte og to teamsmøter i 2022.

Norsk Kulturarv

Daglig leder presenterte UNESCO-arbeidet på årsmøte til Norsk Kulturarv 14. juni. På møtet ble det etablert kontakt for videre samarbeid med Norsk smaksskole om opplegg for barn og unge på seter. Norsk seterkultur har søkt tilleggsstøtte fra Sparebankstiftelsen om å teste to setersmaks-skoler (Olestølen og Brimisetser) i slutten av juni 2023.

Anno Museum

Nestleder Knut Ola Storbråten arbeider med formidling av seterkultur gjennom arbeidet i Anno museum og i samarbeid med andre museer. Bl.a. er han med i ei arbeidsgruppe som skal planlegge og arrangere museumsnettverksmøte for kulturlandskap. Dette skal arrangeres i Valdres i august 2023 og ha spesielt fokus på seterdrift.

Statsforvalteren i Innlandet - Snøggtreff på Beitostølen

Norsk seterkultur holdt et innlegg og hadde smakstest på Snøggtreff og fagsamling på Beitostølen 6. desember. Samlingen var et arrangement der produsenter og destinasjoner kunne møtes for å finne aktuelle samarbeid.

Uoffisiell kåring: Deltakerne fikk også smake seg gjennom fem ulike typer smør og diskutere forskjellen. Den ferske, nasjonale matskatten "Stølssmør" fikk flest stemmer over gardssmør, Tine, Røros, og Kvitseid. (Foto: Lene Hovi)

Figur. Fra valdres.no

Fou-prosjekt

Fjellbeiteprosjektet

Norsk seterkultur samarbeider med NIBIO om Fjellbeiteprosjektet. Det er geografisk knytta til Østerdalen og Valdres. Inga Iversen Aasen er representere Norsk seterkultur i Østerdalen og Katharina Sparstad i Valdres. Om prosjektet:

Formålet med prosjektet og arbeidspakker

Mål med prosjektet er å: 1) Gi kunnskap om årsakene til endringene i beitebruken og seterdrifta i utmarka, 2) Studere virkningene av mindre beiting og færre setre, 3) Utvikle og presentere forslag til tiltak for å hindre nedgangen og øke beitebruken og setring. Prosjektet vil dekke både småfe og storfe og både beitebruk i utmarka og seterdrift samt både økologisk og konvensjonell drift. Prosjektet er organisert i tre arbeidspakker: **AP1. Hva påvirker bondens valg om beiting og setring i utmarka?**

Vi skal bruke personintervjuer og en spørreundersøkelse til gårdbrukere i Valdres og Nord-Østerdalen/ Røros (inkludert de som ikke lenger har beitedyr i utmarka) til å finne ut hvorfor noen velger å fortsette med utmarkbeiting, mens andre slutter. Tilsvarende skal gjøres for setring, basert på grundigere statistisk analyse av data fra en spørreundersøkelse AgriAnalyse sendte til seterbrukere i hele Norge i 2019.

Valdresmusea AS, prosjekt Et skigardsdele

Norsk seterkultur samarbeider med Valdresmusea om prosjektet *Et skigardsdele*. Nestleder Knut Ola Storbråten deltok på seminar på Fagernes i mai 2022 som representant Norsk Seterkultur i prosjektet «Eit Skigardsdele» - om fjellets verdier og rettigheter til utmarka i fjellet. Seminaret hadde spesielt søkelys på hyttebygging i fjellet og hvordan dette påvirker annen bruk av utmarksressursene, deriblant seterdrift, samt generelle miljøhensyn. Norsk Seterkultur hadde ikke eget innlegg i seminaret, men kommer sterkere tilbake i det neste seminaret i 2023.

NIBIO/NAPTEK følgeforskning av UNESCO-arbeidet

NIBIO ved Bolette Bele og NAPTEK ved Haakan Tunon følger UNESCO arbeidet

Internasjonalt samarbeid

Förbundet svensk fäbodkultur och utmarksbruk

Norsk seterkultur har samarbeidet med *Förbundet svensk fäbodkultur och utmarksbruk* om en multinasjonal søknad om oppføring på UNESCO sin liste for immateriell kulturarv. Videre har vi hatt et ERASMUS+ samarbeid der vi har utvekslet erfaringer, vært på studieturer i hverandres land, utarbeidet film sammen og deltatt på felles fagsamlinger.

Medlemskap i EFNCP

Norsk Seterkultur er medlem i den Europeiske seterorganisasjonen EFNCP (European Forum of Nature Conservation and Pastoralism). Organisasjonen har medlemsland fra de fleste fjellregionene i Europa. De jobber aktivt for å ta vare på utmarksbeite- kulturen i fjellområdene og gir ut EFNCP medlemsblad «La Cañada». Norsk seterkultur gikk ikke videre med samarbeid med fleire Europeiske land i 2022.

FAO – Food and Agriculture Organisation of the United Nations

Norsk Seterkultur er invitert til å bidra med relevant kunnskap om seterdrift og familielandbruk. Web-plattformen samler info om familielandbruk fra hele verden; inkludert nasjonale lover og forskrifter, offentlig politikk, beste praksis, og statistikk, forskning, artikler og publikasjoner. Informasjonen skal samles fra aktører på ulikt nivå som regjeringer, forskningsinstitusjoner, universiteter, faglag og frivillige organisasjoner

**Takk for et godt
samarbeidsår
2022!**